

Technická univerzita v Liberci
FAKULTA PEDAGOGICKÁ

Katedra: Filosofie
Studijní program: 2. stupeň
Kombinace: Zeměpis – Občanská výchova

Ještěd – Architektonické dílo Karla Hubáčka

Ještěd – Architectural work of Karel Hubáček

Autor: Luboš VRABEC
Adresa: Přemyslova 96/11, 460 01, Liberec I
Vedoucí práce: Doc. PhDr. Bohumil Nuska, CSc.
Konzultant:

Počet

stran	slov	obrázků	tabulek	pramenů	příloh
58	13237	23	0	0	2

V Liberci dne: 9.5. 2008

Katedra: Filosofie

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(pro magisterský studijní program)

pro (diplomant)   Luboš Vrabec
adresa: Přemyslova 11, Liberec 1, 460 01
obor (kombinace):   Občanská výchova- Zeměpis

Název DP: Ještěd – architektonické dílo Karla Hubáčka.

Název DP v angličtině: Jested – architectural work of Karel Hubáček

Vedoucí práce: Nuska Bohumil, Doc. PhDr., CSc.

Konzultant:

Termín odevzdání: květen 2008

Pozn. Podmínky pro zadání práce jsou k nahlédnutí na katedrách. Katedry rovněž formulují podrobnosti zadání. Zásady pro zpracování DP jsou k dispozici ve dvou verzích (stručné.resp. metodické pokyny) na katedrách a na Děkanátě Fakulty pedagogické TU v Liberci.

V Liberci dne 11.5.2007

.....

děkan

.....

vedoucí katedry

Převzal (diplomant): .....

Datum: .....

Podpis: .....

Název DP: Ještěd – architektonické dílo Karla Hubáčka

Vedoucí práce: Nuska Bohumil, Doc. PhDr., CSc.

Úvod: Diplomant monograficky zpracuje téma architektonického díla Karla Hubáčka, především realizaci stavby na vrcholu Ještědu, a to jak z aspektů esteticko-umělecko-historických, tak i architektonických a historických.

Cíl: Architektonická realizace Ještědu bude pojednána v kontextu ostatního díla architekta Hubáčka a bude rovněž zhodnocena v širších souvislostech vývoje architektury v tehdejší Československu, jakož i v perspektivách vývoje evropského a světového. Cílem práce bude podat výstižnou a koncizní prezentaci zadaného tématu a dokázat tím zároveň i schopnost samostatné odborné práce a disponovanosti formulovat myšlenky

Požadavky: Předpokládá se náležitá jazyková úroveň, bezvadnost textu z pravopisného hlediska, řádné vybavení dokumentací, fotografiemi, mapami a plány a potřebným aparátem (poznámkový aparát, bibliografie, seznamy ilustrací atd.), jakož i vhodná adjustace, včetně vazby a přídatného vybavení.

Literatura:

HUBÁČEK, Karel. *Karel Hubáček : pocta České komory architektů 2005*. Praha : Česká komora architektů, 2006. 73 s. ISBN 80-86790-03-7.

CHARVÁT, Jan. *Ještěd*. Liberec: Severočeské nakladatelství. 79 s.

JIROUTEK, Jiří. *Fenomén Ještěd*. Liberec, 2005. 157 s. ISBN 80-239-5175-0.

ŘEHÁČEK, Marek. *Ještěd a Podještědí*. Liberec: Kalendář Liberecka. 1995. 164 s.

ŠVÁCHA, Rostislav. *Karel Hubáček*. Praha: Středoevropská galerie a nakladatelství, 1996. 58 s. ISBN 80-901559-8-7.

TECHNIK, Svatopluk. *Liberecké domy hovoří*. Liberec: Úřad města Liberec. 1993. 63 s.

Prohlášení

Byl jsem seznámen s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé diplomové práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li diplomovou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Diplomovou práci jsem vypracoval samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím diplomové práce a konzultantem.

V Liberci dne:

Luboš Vrabec

Poděkování

Na tomto místě bych chtěl velmi poděkovat vedoucímu mé diplomové práce Doc. PhDr. Bohumilu Nuskovi Csc. za jeho odborné rady a pomoc. Dále chci poděkovat všem, kteří mě při psaní diplomové práce jakkoliv podporovali.

Ještěd-architektonické dílo Karla Hubáčka

Resumé

Tato Diplomová práce ve dvou částech komplexně mapuje současnou stavbu televizního vysílače s hotelem na Ještědu. V první části, jež obsahuje čtyři kapitoly, jsou popsány přírodní podmínky, historie oblasti a také historie budov, které na Ještědu stály v minulosti. Druhá část je kompletně věnována televiznímu vysílači. V šesti kapitolách je popsán projekt a interiér stavby, její autoři v čele s Doc. Ing. Arch. Karlem Hubáčkem Dr.h.c. a také ocenění, jež se stavbě dostala.

Klíčová slova

Ještěd, Televizní vysílač, Karel Hubáček, SIAL, interiéry

Ještěd – Architectural work of Karel Hubáček

Summary

This Diploma Thesis intends to describe the modern building of the television transmitter and the hotel on Ještěd mountain in complexity. The first part, which consists of four chapters, concentrates on the environment, history of the buildings which used to be situated on the top of Ještěd in past. The second part is dedicated to the television transmitter itself. The project, the interior of the building and the work of its authors (mainly Doc. Ing. Arch. Karel Hubáček's Dr.h.c.) are depicted in six chapters as well as the prizes the building has been awarded so far.

Jeschken - das architektonische Werk Karl Hubáčeks

Resumé

Diese Diplomarbeit stellt komplex den gegenwärtigen Bau des Fernsehsenders mit dem Hotel auf dem Berg Jeschken dar. Im ersten Teil, das 4 Kapitel beinhaltet, sind die Naturbedigungen, die Geschichte des Gebietes und der Gebäuden beschrieben, die auf Jeschkien in der Vergangenheit gestanden sind. Das zweite Teil wird komplex dem Fernsehsender gewidmet. In sechs Kapiteln wird das Projekt, der Innenraum der Gebäude, ihre Autoren, vor allem Doc. Ing. Arch. Karel Hubáček Dr.h.c. und auch die Preise vorgestellt, die die Gebäude erhalten hat.

Obsah

Úvod.....	10
A. Realie ve vztahu k objektu na Ještědu	11
1. Přírodní podmínky	11
1.1. Základní údaje	11
1.2. Geomorfologické poměry	12
1.3. Geologické poměry	12
1.4. Klima	13
1.5. Klimatické poměry důležité z hlediska výstavby.....	13
1.5.1. Teplota a sluneční záření.....	13
1.5.2. Sníh.....	14
1.5.3. Vítr.....	14
2. Historie oblasti (Ještědský hřeben a jeho bližší okolí)	15
3. Historické zajímavosti spoluutvářející genia loci.....	17
3.1. Panoramata Ještědu	17
3.2. Výstupy na Ještěd	18
3.3. Hranice panství.....	19
3.4. Turistické spolky v oblasti Ještědu	19
3.4.1. Německý horský spolek pro Ještěd a Jizerské hory - Der Deutsche Gebirgsverein für Jeschken- und Isergebirge (DGV).....	19
3.4.2. Jizersko–Ještědský horský spolek	20
3.5. Původ jména hory	20
3.6. Pověsti a příběhy ze svahů Ještědu	21
3.6.1. Tajemné byliny na svazích Ještědu	21
3.6.2. Pověsti o Ještědu	22
4. Historie budov.....	23
4.1. Kříže.....	23
4.2. Rozhledny	24
4.3. Hotely (ubytovny) a lanová dráha.....	25
4.3.1. Rohanova chata	25
4.3.2. Stará Ještědská chata	26
4.3.3. Lanová dráha	27
B. Televizní vysílač s hotelem a restaurací.....	28
1. Architektonické zařazení a srovnání s typově podobnými stavbami.....	29
1.1. Architektonický styl	29
1.2. Srovnání stavby	30
2. Projekt.....	32
2.1. Soutěž.....	32
2.2. Technické zvláštnosti	33
3. Televizní vysílač	34
3.1. Hlavní údaje	34
3.2. Popis stavby	35
3.3. Vysílání z Ještědu.....	36
4. Autoři	37
4.1. Doc. ing. arch. Karel Hubáček, Dr. h. c.	37
4.1.1. Základní data	37

4.1.2.Ocenění.....	38
4.1.3.Projekty	38
4.2.Ing. Zdeněk Patrman	42
4.2.1.Základní data	42
4.2.2.Projekty	43
4.3.Akad. arch. Otakar Binar	43
4.3.1.Základní data	43
4.3.2.Projekty	44
4.4.SIAL.....	45
5.Doplňky	47
5.1.Skleněná stěna a původní nádobí	47
Karel Wünsch, akademický malíř	47
5.2.Spad meteoritů	49
Prof. Stanislav Libenský, akademický malíř.....	50
Jaroslava Brychtová, akademická sochařka	51
6.Ocenění	52
6.1. Perretova cena	52
6.1.1. Auguste Perret	52
6.1.2. UIA (International Union of Architects - mezinárodní unie architektů)....	52
6.1.3.NKP (národní kulturní památka) a UNESCO	55
Závěr	56
Seznam použité literatury a dalších zdrojů	57
Použitá literatura	57
Internetové zdroje.....	58
Zdroje příloh.....	58
Přílohy.....	59

Úvod

Televizní vysílač na Ještědu je jednou z nejvýznamnějších staveb v Česku. Architekt Hubáček za její projekt získal ocenění, jež se žádné jiné stavbě u nás nedostalo, Perretovu cenu Mezinárodní unie architektů. Cílem této práce je proto vytvořit text, který v sobě obsahuje téma televizního vysílače, ale i nástin historie oblasti a historie budov, které na Ještědu stály i seznámit s autory, kteří se na stavbě Ještědu podíleli a nastínit význam stavby v Českém i evropském měřítku. I když je architekt Hubáček za projekt vysílače velice ceněn, přesto neexistuje monografie, která by téma vysílače i jeho autora komplexně zpracovala. Vždy se jedná o práce, které se zaměřují pouze na určité hledisko tohoto tématu. Soustřeďují se na autora anebo na stavbu samotnou, bez dalších souvislostí.

O významu stavby vypovídá i možnost jejího zapsání do seznamu světového dědictví UNESCO, což může pro Ještěd znamenat jen pozitiva. Aby byl do tohoto seznamu zapsán, musí projít zásadní rekonstrukcí, která by měla přijít co nejdříve. O prestiži stavby zapsané do seznamu UNESCO ani nemluvě. Ještěd by se stal prvním vysílačem zapsaným do tohoto seznamu.

Ještěd není pouze stavbou, je symbolem. Silueta vysílače se dostala do znaku Libereckého kraje i Technické univerzity v Liberci a je ve znaku i mnoha soukromých firem z Liberecka. Objevil se dokonce i v reklamě na telefonního operátora a ve filmu Grandhotel režiséra Davida Ondříčka hraje Ještěd jednu z „hlavních rolí“. Ještěd se objevil i při výběru maskota pro nadcházející Mistrovství světa v klasickém lyžování v Liberci v roce 2009. Jeden z návrhů vycházel z tvaru vysílače.

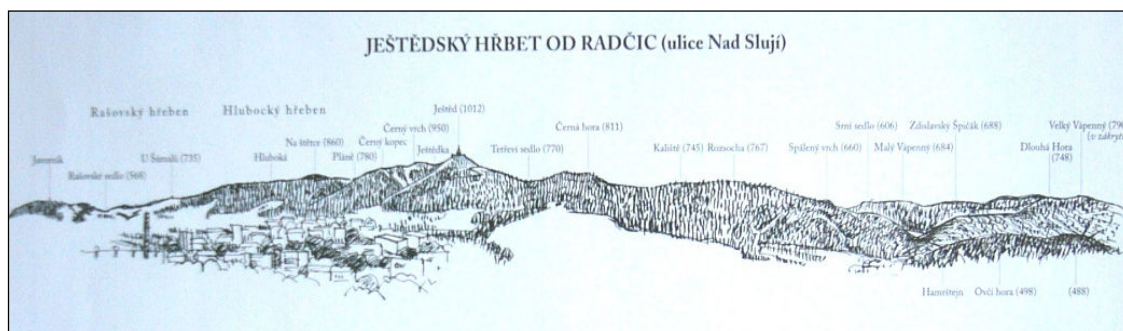
A. Realie ve vztahu k objektu na Ještědu

1. Přírodní podmínky

1.1. Základní údaje

Stavba na Ještědu se nachází na nejvyšším vrcholu Ještědského hřbetu (Ještěd 1012 m n.m.) a je součástí Přírodního parku Ještěd, vyhlášeného Okresním úřadem v Liberci 1. května 1995. Rozloha parku zahrnuje 9360 hektarů, délka parku od Jítravského sedla po údolí Mohelky je asi 22 km, maximální šířka hřbetu dosahuje přibližně 7 km. Z celkové plochy přírodního parku připadá 6479 hektarů na lesní porosty, zbytek připadá na louky, ornou půdu a zastavěné plochy. Převážnou plochu lesů (75,4 %) zaujímají jehličnaté lesní porosty, zbylou čtvrtinu listnatý, či smíšený les. Z přírodovědného aspektu jsou nejhodnotnější tzv. Květnaté bučiny, které jsou chráněny v samostatných přírodních nebo národních přírodních rezervacích.

Přírodní park obsahuje i několik zvláště chráněných území: Národní přírodní rezervaci Karlovské bučiny, Přírodní rezervaci velký Vápenný, Přírodní rezervace Dlouhá hora a Hamrštejn, Přírodní památky Terasy Ještědu, Bílé kameny a Stříbrník, Národní přírodní památku Čertova zeď nedaleko Osečné.

Obr.1: Oblast Ještědského hřbetu (pohled od Liberce)

Zdroj: HONSA, Ivo a kol. *Přírodní park Ještěd*. Liberec: Jizersko-ještědský horský spolek, 2001. s. 77

1.2.Geomorfologické poměry

Podle geomorfologického členění České republiky je téměř celé území Přírodního parku Ještěd součástí podcelku Ještědského hřbetu, který patří do celku Ještědsko-kozákovského hřbetu. Zřejmě nejdůležitějším obdobím pro vznik ještědského masivu v podobě, jak jej známe dnes, je tzv. Saxonské vrásnění. To probíhalo ve třetihorách a během tohoto vrásnění došlo k několika zlomům v zemské kůře, takže díky pohybům v kůře byl ještědský hřbet vyzdvižen podél těchto zlomů na jihozápadě lužickým a na severovýchodě šimonovicko-machnínským zlomem. Velkou roli samozřejmě hraje též eroze, která odnesla méně odolné horniny, odkryla tak tvrdý křemenec a ještě více zvýraznila výrazné úpatí Ještědu oproti okolním morfologickým celkům.

1.3.Geologické poměry

Z geologického hlediska je Ještědský hřbet velmi pestrý a zajímavý. Při pohledu na Ještěd a jeho kuželovitý vrchol si mnoho lidí představí sopku, která zde mohla v dávné minulosti chrlit lávu, ale není tomu tak. Nejvíce zastoupenou horninou je výše zmíněný křemenec. Je světlé barvy, lavicovité až masivní struktury, složené téměř výhradně z křemene, k němuž se přidružuje něco drobně šupinkovitého muskovitu. Ojediněle jsou v křemencích pukliny, v nichž vznikly nádherné křišťály, většinou s červeným nádechem. Odtud název Červených skal na jihozápadním svahu Ještědu, kde jsou tyto krystaly místy zachovány.

Nepravidelně a v menší míře jsou v okolí Ještědu roztroušeny též devonské vápence, většinou velmi čisté. Proto se v minulosti často na několika místech vápence těžily, nejvíce na vrchu Vápenný a v lomu u Křižan. Ale ještě koncem minulého století byly též u Hanychova a na severovýchodních svazích Ještědu významné vápencové lomy a vápenky. Skutečnou zajímavostí okolí Ještědu jsou puklinové jeskyně ve vápencových vložkách, z nichž některé mají dosud zachovanou krápníkovou výzdobu, v jiných však byla neodbornými zásahy zničena. Protože uhličitán vápenatý je v Ještědském hřbetu nejčistší v celé naší republice vůbec, je i krápníková výzdoba nejčistější.

1.4.Klima

V oblasti Ještědu je podnebí nejmírnějšího stupně chladných oblastí. Relativně vysoký a souvislý hřbet Ještědu brání jako obrovská zeď pronikání teplého vzduchu z jihu a tvoří tak zřetelnou klimatickou hranici. Jižní svahy Ještědu mají podnebí mírnější než údolí Nisy, sevřené ze severu Jizerskými horami a jen málo otevřené směrem na jihovýchod a severozápad.

1.5.Klimatické poměry důležité z hlediska výstavby

1.5.1. Teplota a sluneční záření

Teplota na vrcholu Ještědu je v průměru přibližně o 2 stupně nižší než v okolí. To znamená, že stavba musí být odolnější i proti mrazu. Až 160 dní v roce na Ještědu teplota, alespoň na určitou dobu klesne pod bod mrazu a 60 dní v roce je zde teplota celý den pod bodem mrazu. Průměrná teplota v lednu je na Ještědu -4 °C až -5 °C.

S teplotou úzce souvisí i sluneční záření, které z jedné strany kužel vysílače silně otepluje, a z druhé strany - nevystavené přímému slunci - zůstává věž v zimě hluboko pod bodem mrazu. Proto jel plášť Ještědu opatřen čtyřiašedesáti spárami sloužícími pro vyrovnávání rozdílů v jeho namáhání. Jinak by se roztrhl.

1.5.2. Sníh

Na Ještědu je až 120 dní v roce sněhová pokrývka. To znamená, že stavby na Ještědu musí mít větší odolnost i proti napadanému sněhu. Při pohledu na konstrukci Ještědu je jasné, že se sněhem až takový problém stavba nemá, větším problémem při výstavbě byl vítr.

1.5.3. Vítr

Ještědský hřbet výrazně ovlivňuje směr a rychlost proudění větru, které je zde jedno z nejrychlejších. Samotný vrcholek Ještědu patří k největrnějším místům v České

republice, protože ční osaměle nad okolním hřbetem. Několikrát za rok tu dosahuje vítr rychlosti až 120 km/h. V Liberecké kotlině převládají větry jižní až jihovýchodní a severozápadní. Je to dáno tím, že Ještědský hřeben i Jizerské hory se táhnou známým sudetským směrem, tj. od severozápadu k jihovýchodu, a tímto směrem je také Liberecká kotlina mírně otevřena. A ze stejných důvodů je zde velmi málo větrů západních až jihozápadních, severovýchodních až východních. Z důvodu velké větrnosti také není vrcholek zalesněn. Vítr tak je tak pro stavbu na Ještědu velkou zátěží. Řešení problému s větrem je popsáno v jiné kapitole.

Ještědský hřbet představuje výrazný povětrnostní předěl, způsobuje tak značné rozdíly v počasí v témže čase na obou stranách hřbetu. Na velmi krátké vzdálenosti je tak zcela odlišné počasí. Podle směru vlhkého proudění prší více na severovýchodě a jihozápadní svahy mohou být i bez srážek.

2. Historie oblasti (Ještědský hřeben a jeho bližší okolí)

V oblasti Ještědského hřbetu se nacházejí archeologické naleziště z doby paleolitu, neolitu a eneolitu. Jako příklad mohu uvést Jeřmanskou skálu, což je dosud nejvýše položené zjištěné místo pravěkého osídlení Pojizeří. Podle průzkumů byla oblast osídlena před více než 6 tisíci roky. Osídlení Jeřmanské skály potvrzují i středověké nálezy. Toto místo bylo lidmi využíváno pravděpodobně i v novověku, jeden z názvů této lokality je totiž Cikánský převis.

Oblast nikdy neskýtala příliš vhodné podnebí nebo dobrou půdu pro trvalé osídlení, lidé se spíše usazovali u obchodních stezek, jež skýtaly možnost obchodu s projíždějícími kupci. Tyto stezky spojovaly vnitrozemí českého státu s tehdejší Lužicí. Postupně tak vznikali první osady a poté města jako Starý Dub, Světlá pod Ještědem a na „druhé“ straně Liberec nebo Rochlice (nyní část Liberce). Podél cest vznikaly také opevněné hrady, které sloužily k ochraně cest; např. Frýdštejn u Hodkovic nad Mohelkou, Lemberk u Jablonného v Podještědí, Roimund nedaleko Bílého Kostela, Hamrštejn u Liberce a Grábštejn u Hrádku nad Nisou. Přes Ještědský hřbet vedla jednak cesta z Českosudska do Osečné a do údolí Nisy, jednak cesta z Jablonného v Podještědí na Frýdlantsko. Obě navazovaly na nejdůležitější cestu, která Ještědský hřbet obcházela.

K pozitivnímu vývoji v oblasti Ještědu dochází koncem patnáctého a v šestnáctém století. Toto období je relativně klidné a bez válek. Ještědský hřbet byl využíván jako zdroj nerostného bohatství, těžila se zde měď, olovo a stříbro u Andělské Hory, Panenské Hůrky a v Kryštofově Údolí. Díky málo úrodné půdě se rozvíjela řemesla.

Definitivně byla Ještědská oblast osídlena až během nástupu manufakturní výroby, k němuž došlo v polovině 18. století, a poté rozvojem tovární velkovýroby v 19. století. Ještědský hřbet se i zde stal výraznou hranicí mezi řídkým, převážně zemědělským osídlením jižních svahů a silně průmyslovým údolím Lužické Nisy s městy Libercem, Jabloncem nad Nisou a Hrádkem nad Nisou.

V české kulturní historii je tato oblast úzce spjata se spisovatelkou Karolinou Světlou, která je s ní spojena nejen dílem ale i jménem. Karolina Světlá, vlastním jménem Johanna Rottová, později podle svého muže Mužáková, trávila ve Světlé pod Ještědem letní měsíce dovolené a časem získala k tomuto kraji pevný vztah. I proto si název obce zvolila jako svůj umělecký pseudonym. Z podještědí pochází mnoho jejích děl, námátkou Kříž u potoka, Nemodlenec, Kresby z Ještědí, atd. Náměty románů

Karoliny Světlé odrážejí dobovou situaci oblasti, prudce se rozvíjející Liberec a závislost na něm prodejem zemědělských produktů.

Zřejmě první dochovaná zmínka přímo o Ještědu pochází z Rohnovi kroniky o Liberci z roku 1763, když o něm uvádí, že „*Ještěd je jednou z nejvyšších hor, který má na vrcholku prostranství lesem nepokryté, kde je dobře patrný kamenný kříž. Odtud lze vidět i okolí Pražského hradu a naopak z výšin za Hradem lze bez zkreslení spatřit Ještěd. Na západním úbočí Ještědu je jeskyně, která se nazývá Gucksloch, kde bylo lze nalézt mnoho vzácného kamene jaspisu, který se tam nalézá ve tvaru malých krápníků.*“¹ V dnešní době již Pražský hrad díky znečištěnému ovzduší nezahlédneme. Jeskyně Gucksloch, o které se autor zmiňuje je v současnosti známa pod názvem Důlní skály.

---

¹ ULLRICH, Leopold; NEVRLÝ, Miloslav a ENDLER, Walter. *Einige Erlaeuterungen zum Panorama vom Jeschken nebst kurzen Angaben aus der Geschichte des Berges*. Liberec : Jiří Šťastník, 1994. s.12

3. Historické zajímavosti spoluutvářející genia loci

3.1. Panoramata Ještědu

Obrátíme-li s výšin u České Lípy zrak svůj k východu, spatříme, že pozadí této působné krajiny uzavřeno jest od severozápadu k jihovýchodu téměř v rovné čáře táhnoucím horstvem, které od svého severozápadního konce zvolna se povznáší, uprostřed větší ostře označenou kupu objevuje, a k jihovýchodu rovněž tak znenadála opět se sklání. Jestli to pohoří Ještěda, jehož obrysy mnohem zřetelněji lze rozeznati, když vystoupíme na výšiny Liberecké. Odtud lze už obrysy krásného tohoto pohoří lépe pozorovati, a také jeho rozčlánkování jest částečně rozeznati... Jestli' zde nasazena obrovská skalní plocha v podobě třístranného, poněkud nakloněného hranolu. Ústřední a zároveň nejvyšší bod celého pohoří, totiž krásný onen skalný hranol „Ještěd“ nazvaný vypíná se na nejširším místě hlavního hřbetu z bahnité půdy lesní vysoko nad ní... Rozkošná rozhlídka do pánve Česko-Lipské i do průmyslného, hustě zalidněného Libereckého údolí a dále do severoněmecké nížiny jest desateronásobnou odměnou za snadné vystoupení na zajímavý tento vrchol. (Prof. Dr. Karel Kořistka, Archiv pro přírodovědecké proskoumání Čech, Praha, 1870).²

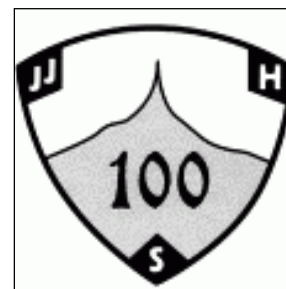
Již v roce 1884 vznikla první publikace o hoře Ještěd s názvem Panoramata Ještědu. Ta obsahovala kruhový rozhled z Ještědu na více než dva metry dlouhém pásu rytin, který zachycoval téměř 700 lokalit do vzdálenosti více než sta kilometrů. Toto dílo vytvořil liberecký rodák Leopold Ulrich, do ocele vyryl Carl Bertrand.

---

² ULLRICH, Leopold; NEVRLÝ, Miloslav a ENDLER, Walter. *Einige Erläuterungen zum Panorama vom Jeschken nebst kurzen Angaben aus der Geschichte des Berges*. Liberec : Jiří Šťastník, 1994, s.10

3.2. Výstupy na Ještěd

Pro Německý horský spolek pro Ještěd a Jizerské hory byl Ještěd vždy cílem pravidelných výletů. Postupně se vytvořila skupina turistů a horolezců, kteří se snažili dosáhnout sta výstupů. V roce 1900 dosáhl Adolf Trenkler 2000 výstupů. Po dostavění ještědské chaty Německý horský spolek na tuto tradici navázal a zorganizoval tzv. „soutěž stovkařů“. Každý, kdo dosáhl sta výstupů, měl v ještědské chatě půllitr se jménem a počtem stovek výstupů tak, jak mu přibývalo výstupů na Ještěd.

Obr.2: Znak soutěže stovkařů
Zdroj: www.horskyspolek.cz/image/s/c114xt114.gif

Osudným pro soutěž stovkařů se stalo období 2. světové války, kdy Německý horský spolek zanikl a s ním i tato oblíbená soutěž. Do té doby se podařilo během roku 1937 Lilly Flassakové vystoupit na Ještěd celkem 709krát. Tento její výkon překonal až 28. dubna 2006 třiašedesátiletý důchodce Vladimír Ježek z Liberce, který tohoto dne vystoupil na Ještěd po 712. Ve výstupech pokračoval i poté a 6. července dosáhl vrcholu hory po 1000. Během roku 1922 padl rekord výstupů během jednoho dne: 12krát na Ještěd vystoupil liberecký horolezec Rudolf Kauschka. Absolutním rekordem je 5000 výstupů Friedy Mandelikové z roku 1937.

V roce 2000 byla soutěž obnovena Jizersko-ještědským horským spolkem. Ten vydal i závazná pravidla, průkazky a odznaky. Každý stovkař má také na Ještědu opět svůj půllitr s jménem a počtem výstupů.

3.3. Hranice panství

Na vrcholu Ještědu stojí tzv. Rohanův kámen, který označoval hranici dvou panství, jež se na hřebeni Ještědského hřbetu stýkala. Na liberecké

straně to bylo Clam-Gallasovské panství, jižní svahy Ještědu patřily do panství

Obr.3: Rohanův kámen na vrcholu Ještědu
Zdroj: <http://www.jested.cz/web/foto/1104.jpg>

českodubského, jehož majitelem byl slavný kníže Rohan. Podle dochovaného rukopisu kroniky z roku 1850 zvané Světelská pamětnice byl „kámen vztyčen na

památku, že kněžna Adéla, choť knížete Kamila z Rohanu nedlouho po zakoupení panství Č.-dubského r. 1838 na vrchol této hory s četným komonstvem vystoupila.“³
Původní hraniční kámen byl zničen bleskem.

3.4. Turistické spolky v oblasti Ještědu

V oblasti Ještědu působily především dva turistické spolky: Německý horský spolek pro Ještěd a Jizerské hory a Jizersko-ještědský horský spolek, jež na tradici německého spolku v devadesátých letech 20. století navázal. Oba tyto spolky se zaslouhují o rozvoj turistiky a zlepšování přírodního prostředí oblasti Ještědu. Zajímavé je, že Německý spolek se v oblasti zajímal především o Ještěd, zatímco Češi navštěvovali především okolní chaty, např. Na rašovce, U Šámalů apod.

3.4.1. Německý horský spolek pro Ještěd a Jizerské hory - Der Deutsche Gebirgsverein für Jeschken- und Isergebirge (DGV)

Německý horský spolek pro Ještědské a Jizerské hory velmi aktivně působil v Jizerských horách, v prostoru Ještědského hřebene a později také v části Lužických hor. Zřídil a označil síť turistických cest, zpřístupnil a zajistil řadu skalních vyhlídek, pořádal výlety, přednášky, letní tábory pro mládež, vydával mapy a vlastivědné publikace, postavil několik horských chat a 13 rozhleden, mezi nimi druhou rozhlednu na Ještědu z roku 1889, a v roce 1907 postavil na Ještědu kamennou chatu, jež se na víc než půl století stala symbolem vrcholu hory. Stal se hlavním propagátorem Ještědu jako libereckého symbolu a jako cíle výletů. Byl založen v Liberci 13. října 1884 a v roce 1934 bylo v 25 sekcích organizováno více než 8.000 členů. Činnost spolku zachycují ročenky vydávané až do roku 1941. V sudetské krizi se spolek postavil na stranu tehdejšího Německa. Po odtržení Sudet byl začleněn do Nacionálně socialistického říšského svazu pro tělovýchovu a pak zanikl úplně.

Obr.4: znak DGV

Zdroj :

<http://www.horskyspolky.cz/images/znakdgv.jpg>

³

HONSA, Ivo a kol. *Přírodní park Ještěd*. Liberec: Jizersko-ještědský horský spolek, 2001. s. 77

3.4.2. Jizersko–Ještědský horský spolek

Od svého založení v roce 1995 navazuje na pozitivní tradice a činnost německého horského spolku pro Ještěd a Jizerské hory. Kromě hlavních aktivit (turistika, ochrana přírody, propagace hor a regionu atd.) vydal například znovu nejslavnější kartografické dílo Ještědu a Jizerských hor – Matouschkovu mapu Jizerských hor a Ještědu z roku 1927. Obnovil tradici vydávání ročenek a propagačních nebo naučných publikací, oživil historickou soutěž "stovkařů" (100 výstupů na Ještěd). Úzce spolupracuje s ochránci přírody a věnuje se údržbě turistické infrastruktury. Spolek je otevřený, přijímá členy se zájmem o přírodu, historii, kulturní tradice a osvětovou činnost bez ohledu na věk či státní občanství.

Obr.5: znak JJHS

Zdroj :

<http://www.seslost.com/images/JJHS.gif>

3.5.Původ jména hory

Ještěd má své jméno více než 450 let, přesto je původ tohoto jména nejasný. První český doklad názvu Ještěd je z roku 1545 v Sedláčkově knize Snůška starých jmen, jak se nazývaly v Čechách řeky, potoky, hory a lesy. O Ještědu se zmiňuje i zápis z roku 1592 v nejstarší soudní knize, uložené v okresním archívu v Liberci. Podle českých jazykovědců je odvozováno od slova Ješek, tedy vlastního jména, nebo od slovanského výrazu jesk, což v překladu znamená dutý. Podle německého výkladu název hory Jeschken pochází ze slova Eschke (česky jasan). Pozdější prameny užívají kromě názvu Ještěd též lidové podoby Ještěr či Ježek.

V poslední době podal výklad vzniku názvu Ještěd filolog doc. dr. J. Beneš. Domnívá se, že Ještěd je nejspíše utvořen z osobního jména majitele této hory. Říkali mu patrně Ješek, což je domácká podoba křestního jména Jan, později snad Ještěd, či Ještěda. Podobně vznikl zřejmě německý název hory Jeschken, nejspíše ze složeného slova Jeschkenberg, česky Ješkův kopec, vynecháním obecného jména (v severních Čechách bylo jméno Ješek poněmčeno v Jeschke).

3.6.Pověsti a příběhy ze svahů Ještědu

Oblast Ještědu, stejně jako blízké Jizerské hory, je plná různých příběhů, pověstí, ale také křížů, nebo pomníků, které připomínají různé události. Ať už smrtelná neštěstí (Fridrichův kříž, Schäferův pomník, nebo Červený kříž na počest dvou dezertérů, kteří na tom místě prý byli oběšeni.), ale i kameny „loveckého štěstí“, jež připomínají místa zastřelení jelenů apod.

3.6.1. Tajemné byliny na svazích Ještědu

Podle vyprávění mají byliny natrhané na svazích Ještědu zázračnou moc a vyléčí i na smrt nemocné. Říká se, že sem někteří liberečtí lékárníci jednu z těchto bylin chodili sbírat. Tou bylinou byla puklérka islandská, nebo jinak islandský lišejník. Přidávala se do tzv. Plicního čaje a jiných léčivých směsí, ale koncem 19.století byl tento lišejník vypálen.

Další ze „zázračných“ bylin je starček Fuchsův. Tato rostlina byla místními obyvateli považována za všelék. Dokonce prý ji vyváželi i do sousedního Německa. Starček je znám pod lidovým označením kycol, což je z německého Kuhzol, tedy v překladu kravská oháňka. Tímto názvem byl kycol označován některými Čechy.

3.6.2. Pověsti o Ještědu

Pověsti, jež o Ještědu existují, jsou především o čertech, kteří prý na hoře kdysi žili. Zřejmě nejznámější je ta o krejčíkovi, jenž jednou na Ještědu usnul, když se probudil, uslyšel dva obry, kterým čert zadal úkol postavit do svítání horu, z které by se mohl rozhlížet do okolí (Tou horou je samozřejmě Ještěd). Krejčík se rozhodl, že obrům pekelnou práci překazí a v noci se schoval na nedokončené hoře. Když přicházeli obři s poslední náručí kamení, napodobil kohoutí zakokrhání. Obři se zalekli trestu od čerta za nedokončené dílo a kamení, které nesli, zahodili. Ten největší balvan dopadl na krejčíka, podle kterého je tak balvan pojmenován.

Další variací na tuto pověst je příběh o jezdci, který vyzval tři čerty, kteří žili v jeskyni na Ještědu na souboj. Navrhl jim, že pojedou na koni z Ještědu na Bezděz a oni za ním budou stavět zeď. Pokud zvítězí, stane se pánem kraje, pokud prohraje, propadne

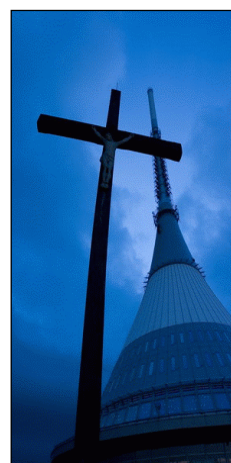
jeho duše peklu. Čerti samozřejmě prohráli. Jezdec viděl, že ho čerti dohání a proto napodobil kohoutí zakokrhání. Čerti naštvaní odhodili balvany a na místě dopadu vznikla tzv. Čertova zeď (nachází se u Osečné).

4. Historie budov

4.1. Kříže

Zajímavou součástí objektů na Ještědu je i kříž. Kdy byl vztyčen první kříž se přesně neví, nejstarší zmínka o ještědském kříži je dochována v kronice pátera Johanna Carla Rohna: *“1737. V tomto roce byl správcem úřadu pro Liberec Pán Melchior Lorenz, právě on měl na Geschkenberku nechat postavit kamenný kříž.”*⁴ Kříž byl z pískovce a Melchior Lorenz, správce libereckého úřadu Philipa Josefa hraběte z Gallasu, ho prý nechal vztyčit jako dík za vyléčení se příbuzného z těžké nemoci. V Rohnově kronice se též dočteme o tom, že tento kříž nahradil původní dřevěný kříž. O tomto kříži nejsou žádné další záznamy.

Na Ještědu se vystřídalo celkem deset zaznamenaných křížů, některé zničila bouře a některé člověk. Kříže byli původně pískovcové, ale pravděpodobně pro velkou náročnost stavby byli postupně nahrazeny kříži dřevěnými. Zajímavý příběh je o kříži z roku 1935. Ten nechal vyrobit Německý horský spolek pro Ještědské a Jizerské hory a na Ještědu vydržel dlouhých 46 let. Přežil tak druhou světovou válku, kdy byl v jeho blízkosti umístěn hákový kříž osvětlený mnoha žárovkami, padesátá léta, která křížům příliš nepřála a přežil také požár staré ještědské chaty i stavbu nového hotelu. *Zničen byl v noci ze dne 29. na 30. března 1981 na příkaz tehdejšího MěNV, který uložil tehdejšímu řediteli městského stadionu kříž na Ještědu odstranit. Ten následně nečistou prací pověřil dva podřízené, kteří však – a nebyla to tehdy asi žádná legrace – takřka 50 let starý symbol odmítli pokácet. Ještědští lanovkáři se o všem dozvěděli a rychle informovali okresního konzervátora, který měl na starost ochranu přírody a památek. Ten se přirozeně postavil proti odstranění kříže coby památkového objektu.*⁵ Ředitel stadionu poté slíbil, že kříž neodstraní, svůj slib však nedodržel a v noci prý sám s předsedou tamní závodní organizace KSČ kříž uřízl. Nový a poslední, šest metrů vysoký kříž byl symbolicky vztyčen po více než devíti letech v polovině roku 1990 a na Ještědu stojí dodnes.

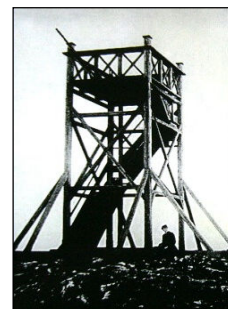
Obr.6: Kříž na Ještědu
Foto: Michal Pavlík

⁴ HONSA, Ivo a kol. *Přírodní park Ještěd*. Liberec: Jizersko-ještědský horský spolek, 2001. s.77

⁵ Ročenka Jizersko-ještědského horského spolku. 2002, první ročník. Liberec : Jizersko-ještědský horský spolek, 2003.. ISBN 80-903252-0-3. s.23

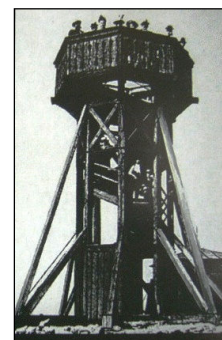
4.2. Rozhledny

Ke stavbám na Ještědu náleží i dvě rozhledny. První stála na vrcholu v letech 1876-1889. Byla 7,6 m vysoká. Tím, kdo se nejvíce zasloužil o její vznik byl Adolf Hoffmann, továrník ze Zhořelce. Jednoduchou trámovou konstrukci navrhl liberecký tesař Neumann, výstavbu provedla tesařská firma Pilz za 428 zlatých. Těšila se obrovskému zájmu turistů a stala se vyhledávaným cílem vycházek. V roce 1884 převzal rozhlednu do svého vlastnictví nově vzniklý Německý horský spolek pro Ještědské a Jizerské hory, který věž spravoval až do roku 1889, kdy byla z bezpečnostních důvodů v havarijním stavu stržena.

Obr.7: První rozhledna na Ještědu
Zdroj: Kniha o Liberci.
Liberec: Dialog. 2004
s. 704

Druhá rozhledna byla postavena na stejném místě jen o pár týdnů později. Navrhl ji stavební mistr Wagler a měla netradiční osmibokou konstrukci s vyhlídkovou plošinou pro 20 osob. Ovšem byla navržena spíš jako provizorium, protože horský spolek si přál na vrcholu Ještědu větší dominantu, která byla později realizována v podobě staré ještědské chaty. Druhá rozhledna nevydržela nápor turistů a rozmary počasí ani tak dlouho jako první rozhledna, a již po 4 letech, tedy v roce 1903, musela být odstraněna.

Obr.8: Druhá rozhledna na Ještědu
Zdroj: Kniha o Liberci.
Liberec: Dialog. 2004
s. 704

4.3. Hotely (ubytovny) a lanová dráha

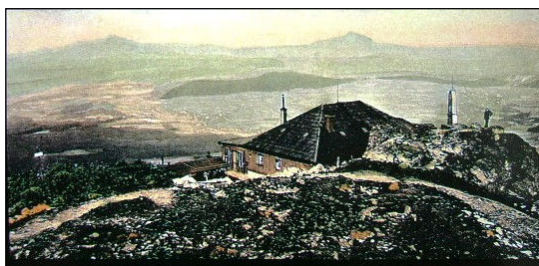
Historie první ubytovací stavby na Ještědu sahá do první poloviny 19. století. V té době sídlila v Liberci početná vojenská posádka, která sem byla dočasně převelena kvůli nepokojům textilních dělníků. Členové posádky často navštěvovali Ještěd, čehož v roce 1844 využili manželé Florián a Barbara Haslerovi z Hanychova, kteří začali vojákům dopravovat jídlo a pití. V roce 1847 postavil na Ještědu lesník Hebelt na Ještědu dřevěný srub, který si právě Haslerovi pronajali. Srub zanedlouho vyhořel, ovšem Haslerovi v nedalekém skalním výklenku zbudovali provizorní přístřešek pro stále početnější turisty. Skalní jeskyně byla částečně zajištěna k obývání, později byla rozšířena z hrubě sestavených balvanů. Jako odpočívadla i místa k přenocování byly využity kamenné lavičky vyložené mechem.

Ovšem takovéto provizorium nemohlo stačit stále rostoucímu počtu turistů. Dalším důvodem pro stavbu nového objektu byla výstavba silnice z Liberce do Křižan přes Tetřeví sedlo v letech 1863 - 1867, jemuž se také říká Výpřež, neboť v tomto místě byli vypřaháni koně, kteří pomáhali vyjet strmou silnici těžkým formanským vozům.

4.3.1. Rohanova chata

V roce 1868 tak byla postavena Rohanova chata, která se na dlouhé roky stala symbolem Ještědu pro generace turistů. Prvním provozovatelem pohostinství zde se stala Barbara Haslerová, jež na výstavbu sama sháněla prostředky a jež využila i svých vlastních úspor. Ale

Obr.9:Rohanova chata
Zdroj:Kniha o Liberci. Liberec : Dialog, 2004. s.704

ještě na podzim roku 1868 při vichřici chata přišla o střechu. Oprava proběhla až na jaře následujícího roku. Po Haslerové převzala chatu její příbuzná, hostinská nazývaná „Matka Krusche“ a od ní převzal chatu Německý horský spolek pro Ještědské a Jizerské hory, který v roce 1885 přistavěl dřevěnou verandu pro 200 osob. Po výstavbě velkého horského hotelu na počátku 20. století sláva Rohanovy chaty ustoupila do pozadí. V roce 1964 chata vyhořela a poté již nebyla obnovena.

4.3.2. Stará Ještědská chata

Již od konce 19. století plánoval Německý horský spolek stavbu nové ještědské chaty. Vrcholek Ještědu byl v historii navštěvován především německými turisty a ti chtěli mít za cíl svých výletů důstojnou stavbu a dominantu okolí. Dalším z důvodů byla i stále stoupající návštěvnost, takže vznikla potřeba vytvořit zde zázemí. Chata měla být postavena ve „velkém stylu“, existoval plán vystavět na vrcholu napodobeninu hradu s věžemi a cimbuřím. Nakonec zvítězil projekt libereckého stavitele Ernsta Schäfera, který byl realizován během šesti měsíců roku 1906. Slavnostní otevření

Obr.10:Návrh na stavbu na Ještědu
Zdroj:jested.cz/web2005/hot-3-1-ce.php

proběhlo 13.ledna 1907. Jednalo se o napůl dřevěnou stavbu s 28 metrů vysokou, kamennou věží ve funkci rozhledny. Ještěd tak získal na více než půl století novou dominantu. Stavba byla považována za jednu z nejmodernějších horských chat své doby. „*Měla kapacitu pro 400 turistů, 23 pokojů, studentskou ubytovnu, plynové osvětlení a centrální vytápění*“⁶. Chata se stala oblíbeným cílem německých turistů, kteří na ni byli velmi pyšní. Čeští turisté se chatě převážně vyhýbali, dávali přednost hostincům Na pláních, Rašovce nebo v Proseči. Tato situace symbolizovala stále napjatější vztahy mezi českými a německými obyvateli Liberecka, které vyvrcholily událostmi druhé světové války a poválečným odsunem německého obyvatelstva.

Hotel na Ještědu nejprve spravoval Ladislav Grund, bývalý šéf libereckého hotelu Zlatý Lev. V roce 1945 byl hotel v nájmu Klubu českých turistů, později přešel pod správu podniku Restaurace Liberec. Hotel na Ještědu přestal existovat 31.12.1963. Díky problémům s topením vznikl požár, který stavbu nenávratně poničil. Příčinou požáru bylo neopatrné rozmrazování vodovodního potrubí. Hotelový údržbář pomocí letlampy rozmrazoval zamrzlé topení. Pracoval tak neopatrně, že se oheň dostal do hotelových průduchů a rychle se šířil dál. V krátké době zachvátil požár celý hotel. Stavba přes marný zásah ubytovaných turistů a

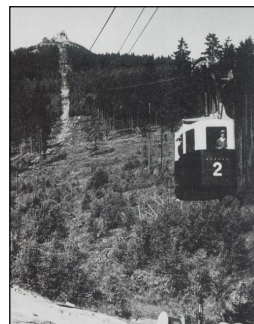
následně i hasičů a vojáků během několika hodin zcela vyhořela. Symbol vrcholu Ještědu měl silně porušenou statiku, proto byla ohořelá kostra odstraněna a byla vypsána architektonická soutěž na stavbu hotelu nového.

Obr.11:Stará Ještědská chata
Zdroj:jested.cz/web2005/hot-3-1-ce.php

⁶ ŘEHÁČEK, Marek. *Ještěd a Podještědí : turistický průvodce po horách a okolí*. Liberec: Kalendář Liberecka, 2004. s. 87

4.3.3. Lanová dráha

Důležitou součástí stavby na Ještědu je i kabinová lanovka. Se záměrem vybudovat ji přišel v roce 1924 Německý horský spolek, který byl majitelem ještědské chaty a přál si proto pohodlnější přístup. Návrh vypracoval ing. Roman Wienberger, zaměstnanec německé firmy Adolf Beichert z Lipska. Nakonec však byl projekt i vlastní realizace lanovky předána chrudimské strojírně František Wiesner. Výstavba byla zahájena 15. 6. 1932 na náklady Československých drah (ČSD) provoz byl zahájen 27.6. 1933. Tato lanovka byla v Československu teprve druhou komunikací tohoto typu, první byla zprovozněna v Krkonoších v roce 1928 a vedla z Jánských lázní na Černou horu.

Obr.12:Původní lanová dráha
Zdroj:liberec.cz/images/MIC/atraktivy/jested10.jpg

Až do roku 1971 fungovala lanovka téměř bez závad, poté došlo k zásadní rekonstrukci. *Celá přestavba včetně přípravy byla nesrovnatelně delší než samotná výstavba. Vzniklo však dílo, jež tuto klasickou a dnes již nejstarší lanovku řadí k dokonalým a moderním světovým lanovkám.*⁷ Nejstarší je tato dráha proto, že v Jánských lázních byla původní lanovka nahrazena zcela novou, zatímco u ještědské lanovky došlo „pouze“ k rekonstrukci, která však trvala až do roku 1975 a podobu původní lanovky od základu změnila. Z původního zařízení zbyla jen část dolní a horní stanice. Nová lanovka má nejvyšší přepravní rychlost v České Republice: 10 m/s. Celá rekonstrukce byla svěřena další chrudimské strojírně, a to Transportě Chrudim a obnovený provoz byl zahájen 31.12. 1975. Ještědská lanová dráha ročně přepraví průměrně 250 tisíc návštěvníků.

Obr.13:Současná lanová dráha
Zdroj:lanovky.hostuju.cz/fotky/jestedstara/jestedstara01.jpg

⁷ České dráhy [online]. www.cd.cz/lanovka. [17.12.2007]

B. Televizní vysílač s hotelem a restaurací

H

R

O

T

J

E

Š

T

Ě

D

U

se

hrotí

Ostří do nebe

neslyšně se zařízne

Na deka z mrak krájí mračné

deky, zde jedině Češi navázali na

Němce, na jejich vertikály, domu

spjaté ruce v pokoře tu hrdě stoupají až do nebes

prudce, zde nezakopneš o gotické chrámy, renesanční

sály a barokní jsou jen zasněžené skály z Jizerek

Městu je vepsána modernost

Podepsán: Lauterbach (danke schön) a Hubáček

Lautr...Čech⁸

---

⁸ KOTALÍK, Jiří T.; VÁVRA, David a FRÍČ, Pavel. *Obrazy z dějin české architektury*. Praha : Titanic, 2003. s. 97
ISBN 80-85909-94-4.

1. Architektonické zařazení a srovnání s typově podobnými stavbami

1.1. Architektonický styl

Směr, nebo období v kterém stavba na Ještědu vznikla, sice nemá žádné historické pojmenování, můžeme ho však nazvat technologická moderna. Jednalo se o směr, který se daleko více věnoval technologiím stavění, vyjadřováním konstrukcí a práci s materiálem. Za „otce“ tohoto směru jsou považováni James Stirling a J. Gowan z Inženýrské fakulty Univerzity v Liecesteru⁹. Tento typ architektury pracuje s neobvyklými tvary a přitom pro ně hledá racionální konstrukci. Tato charakteristika přesně sedí pro stavbu na Ještědu, jež je ukázkou uplatnění progresivních konstrukcí, technologií a materiálů při hledání nového architektonického výrazu.

Styl, v jakém je Ještěd vytvořen, můžeme také nazvat mašínismus. Tento předchůdce high-tech se v tehdejší Československu prosazoval v 50. a 60. letech ač byl přísně zakázán. To, co mašínismus představoval vyplývá už z jeho názvu: stavby v tomto stylu připomínaly stroje, „mašiny“. Zřejmě nejznámějšími představiteli jsou Ferdinand Lederer s pavilonem Z na brněnském výstavišti a právě Karel Hubáček s Ještědem. Prostor pro realizace dostal mašínismus díky úspěchům sovětské kosmonautiky a atomové techniky. I právě proto vznikla možnost postavit Ještěd, často přirovnávaný k meziplanetárnímu korábu.

Architektonickou soutěž vyhrál projekt architekta Karla Hubáčka. Stavba probíhala od roku 1966 do roku 1973 a neobešla se bez problémů. Přesto nad Libercem vznikla stavba, která do té doby neměla obdoby. Má tvar rotačního hyperboloidu a spojuje dvě stavby v jedné – televizní vysílač a hotel s restaurací. Statiku stavbě projektoval nejprve Zdeněk Zchař po jeho emigraci projekt převzal Zdeněk Patrman, interiéry navrhoval Otakar Binar. V roce 1969 byla stavba oceněna Perretovou cenou, v roce 2000 zvítězila v soutěži o českou stavbu století a v roce 2005 byla Ministerstvem kultury prohlášena národní kulturní památkou.

---

⁹ STAŇKOVÁ, J. a kol. *Architektura v proměnách tisíciletí*. Praha: Sobotáles, 2005. s.220 ISBN 80-86817-10-5

1.2.Srovnání stavby

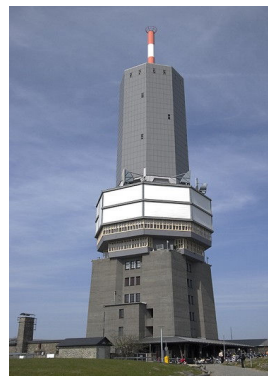
Stavba na Ještědu představuje spojení dvou zcela různých staveb: televizní věž má technický charakter a slouží pro šíření televizního, radiového a telekomunikačního signálu. Hotel má naproti tomu společenský charakter, slouží pro turistiku. Je tedy obtížné pro stavbu nalézt srovnání. Přesto k Ještědu můžeme najít typologicky podobné stavby, ať už se jedná o televizní věže na vrcholech hor, nebo věže ve městech.

V padesátých letech dvacátého století začal kotvené příhradové anténní konstrukce nahrazovat typ vysílače jako volně stojící železobetonové stavby, které konstrukčně vycházely ze staveb továrních komínů. Byly stavěny uvnitř velkých měst a aglomerací a tvořily tak jejich výškové dominanty. Na vrcholcích těchto staveb byly projektovány vyhlídkové restaurace. První věží tohoto typu byl vysílač ve Stuttgartu architekta Fritze Leonhardta z let 1953–1956, který se stal vzorem pro ostatní věže. Mezi nejznámější z nich patří televizní věže v Moskvě od architekta Nikolaje Nikitina (1963–1967), v Berlíně od architektů Hermanna Henselmanna a Jörga Streitpartha (1965–1969) a nebo dodnes nejvyšší stavba na světě, CN Tower v Torontu od architekta Johna Andrewse (1972–1976), mezi tyto můžeme zařadit například i televizní věž na Žižkově v Praze, dokončenou v roce 1999 podle projektu Václava Aulického, zde ovšem není vyhlídková restaurace, jen v nejnižším patře je kavárna. Podobnost s Ještědem je i v ohýbání věže, zde až o 0,5 metru.

Další skupinou, mezi níž můžeme přímo zařadit i stavbu na Ještědu, jsou nižší věže, budované na vrcholech hor. Jejich nejstarším předchůdcem je zřejmě televizní vysílač na hoře Feldberg v pohoří Taunus v Německu, postavený již v letech 1937–1939. V období druhé světové války sloužila věž jako radar a před koncem války byla zničena spojeneckým letectvem. V roce 1950 byla opět postavena a prodloužena o několik metrů. Projekt, který sice rekreační a technickou funkci nespojuje v jediné stavbě, ale může být srovnán s Ještědem, je

Obr.14:Televizní věž ve Stuttgartu
Zdroj:stuttgart.de/degerloch-fernsehturm_2_b266.jpg

Obr.15:Televizní vysílač na hoře Feldberg
Zdroj:de.structurae.de/files/photos/feldberg_im_taanus/01.jpg

postupně budované zařízení na švýcarské hoře Säntis. Dílo architektů Rudolfa a Esther Guyer, které však bylo dokončeno až v roce 1999. I v Česku existuje stavba podobná té na Ještědu, a to televizní věž na Pradědu. V jejím podnoží se rovněž nachází restaurace a hotel (architekt Jan Liška, 1968-1983), ale tato stavba architektonických kvalit ani významu vysílače na Ještědu nedosahuje.

Co do architektonického stylu nacházíme k Ještědu blízké, avšak nerealizované paralely v technicistních vizích Richarda Buckminstera Fullera, například v první verzi Dymaxion House, pocházející již z roku 1928. Dymaxion House byl zamýšlen jako “stroj na bydlení”, mobilní dům upevněný na jednoduchém sloupu; v jeho projektu Fuller uplatnil, podobně jako Karel Hubáček, faktory vědecké, průmyslové i architektonické. Obecněji můžeme Ještěd přiřadit k technicistnímu směru architektury Jeana Prouvého, Konráda Wachsmanna nebo Frei Otta, tedy příslušníků generace, která předcházela architektu stylu high-tech sedmdesátých let.

Obr.16:Fullerův Dymaxion house

Zdroj:discovermagazine.com/2006/sep/septreviews/buckminster-200.jpg

2. Projekt

2.1.Soutěž

V roce 1963 byla vyhlášena architektonická soutěž na stavbu na vrcholu Ještědu. Vlastně šlo o stavby dvě. Z Ještědu se již od roku 1953 šířil televizní signál, bylo tedy potřeba postavit nový televizní vysílač a po požáru ještědské chaty bylo logickým požadavkem postavit chatu novou. Karel Hubáček tak porušil zadání, protože jeho návrhy se týkaly stavby jedné. Přestože zadání nebylo zcela dodrženo, porota (například architekti Winter nebo Krofta) jeho projekt jednohlasně vyhlásila vítězem. Karel Hubáček k tomu řekl: „Čekal jsem, že mě s tím vyhodí. Ale nevyhodili. Dnes bych měl asi smůlu, protože stačí použít do soutěže jinou barvu tužky a můžete být diskvalifikován. Ta prvotní představa ze mě vytryskla. Koukal jsem na Ještěd a hned jsem věděl, co musím nakreslit. Věděl jsem, že musím prodloužit horu. A dát vysílači tvar kuželu, aby se po něm smýkaly větry. Ještěd je nesmírně větrná hora a klasická stěna by sloužila mnohem hůř.“¹⁰

Soutěže se zúčastnilo celkem jedenáct architektů, mezi nimi například Svatopluk Technik, Pavel Švancer (autor budovy Komerční banky v Liberci), nebo autor interiérů Hubáčkoví stavby Otakar Binar (viz příloha 1). Všechny návrhy byly vystaveny v budově České spořitelny. Veřejnost, zvyklá na siluetu horského hotelu, tyto návrhy přijímala většinou velmi negativně a někteří z nich „nový“ Ještěd nemají rádi dodnes. I přesto se tato stavba stala symbolem a velmi rychle „zlidověla“. V současnosti jsou všechny návrhy vystaveny přímo na Ještědu.

2.2.Technické zvláštnosti

U stavby na Ještědu bylo použito několik originálních technických řešení, která přispívají k jejímu významu. Jedním z nich je tzv. *Patrmanovo kyvadlo*¹¹, pojmenované po jeho vynálezci Zdeňku Patrmanovi, statikovi stavby. Jak je zmíněno v kapitole o klimatických podmínkách důležitých pro výstavbu, stavba na Ještědu se musí

¹⁰ ŘEHÁČEK, Marek. *Ještěd a Podještědí : turistický průvodce po horách a okolí*. Liberec: Kalendář Liberecka, 2004. s. 87

¹¹ ŠVÁCHA, Rostislav. *Karel Hubáček*. Praha: Středoevropská galerie a nakladatelství, 1996. s. 22. ISBN 80-901559-8-7

vyrovnávat s velkým prouděním větrů (na Ještědu dosahuje vítr několikrát ročně rychlosti až 120 km/h, z bezpečnostních důvodů musí stavba odolávat větrům o síle více než 160 km/h). Věž je vystavena příčnému kmitání: tlakem určité síly větru se může vrchol věže rozkývat. Přesně k tomuto problému i docházelo, Zdeněk Patrman proto do vrcholu věže umístil kyvadlo, jež příčnému kmitání zabraňuje. Ještěd je tak první z celé řady staveb, na kterých je toto kyvadlo použito. Jedná se prakticky o všechny podobné stavby u nás i v zahraničí.

Další technickou novinkou bylo, že všechny antény jsou ukryty pod pláštěm stavby. Takový plášť ale nesmí rušit vlny vysílané z antén, proto je vyvinut z laminátu a nesmí ho zpevňovat ani žádné kovové spoje. V plášti stavby není jediný šroub nebo matice. Originálně je vyřešeno i to, jak je plášť nesen. Zde také nemohly být použity tradiční materiály, funkci konstrukce pro plášť plní dvanáctimetrové tyče z umělé hmoty dodané rybářským svazem.

Na mnoha technických řešení autoři spolupracovali se subjekty, které s architekturou nemají vlastně nic společného. U kyvadla to byl Matematický ústav Akademie věd Československa, u dvanáctimetrových tyčí se na výrobě a použití spolupracovalo s rybářským svazem. Hubáček k tomu říká: „*Nakonec jsme obře a krásně spolupracovali s Akademií věd a s různými výzkumnými ústavy. Jejich pracovníci nám vycházeli vstříc právě proto, že mohou dělat něco neobvyklého, že na nich nikdo nechce hlouposti, že se mohou podílet na dobré věci. Ještěd je objektem snad desítek projektantů, specialistů a vědců.*“¹²

---

¹² ŠVÁCHA, Rostislav. *Karel Hubáček*. Praha: Středoevropská galerie a nakladatelství, 1996. s. 25. ISBN 80-901559-8-7

3. Televizní vysílač

3.1. Hlavní údaje

Ocenění stavby	Cena Augusta Perreta (1969) Stavba století (2000) Národní kulturní památka (2005)
Hlavní architekt	Doc. ing. arch. Karel Hubáček, Dr. h. c.
Návrhy interiérů	Akad. arch. Otakar Binar
Statické řešení	Ing. Zdeněk Zachař, po něm Ing. Zdeněk Patrman
Stavební konstrukce	Josef Patrman, Václav Brůžek
Rozpočty	Jaroslav Koucký
Elektroinstalace	Slávek Zrůst
Vzduchotechnika a vytápění	Otta Valouch
Výška stavby	94,5 m (původně 82 m)
Kruhový průměr stavby	33 m
Základní kámen	30. 7. 1966
Slavnostní otevření	21.9. 1973
Investor	Správa radiokomunikací, Praha
Generální dodavatel	Pozemní stavby, Liberec (stavbyvedoucí Ota Friml, později Jaroslav Zapadlík)
Celková cena	64 mil. Kč (v roce 1973)
Subdodavatelé	
Betonový pilíř	Ingstav Pardubice
Ocelová konstrukce	Železářny Vítkovice
Zasklení Ještědu	Glaverbel
Hliníkový plášť	Zukov Praha
Krytí antén ze sklolaminátových desek	Rudné doly Ejpovice
Nosné tyče pro upevnění sklolaminátových desek	Rybářský svaz

3.2. Popis stavby

Celá stavba měří úctyhodných 94,5 metrů a obsahuje deset nadzemních a jedno podzemní, celkem tedy jedenáct podlaží (viz. příloha 2). Ukončena je 17 metrů vysokou anténou, jenž je upevněna v trubkovitém nástavci. Základna stavby je ve výšce 1004 m n. m., vrchol 1098,5 m n. m. Jejím základním nosným prvkem jsou dvě různě vysoké soustředné železobetonové trouby o průměru 5 m a 13 m, zakotvené v základové desce, na kterých jsou na ocelové konstrukci zavěšena jednotlivá podlaží, počínaje 3. nadzemním podlažím (dále NP). V 1. podzemním podlaží (PP) je umístěna základová deska, na které jsou umístěny strojovny všech energetických zařízení a skladové prostory. Část plochy 1. NP tvoří televizní přenosový sál, spojený s anténními systémy v 9. NP výtahem ve vnitřní nosné troubě. Dále prostory Českého rozhlasu a přípravná kuchyň. Ve 2. NP je umístěna recepce, jíž dominuje zavěšené schodiště a bar, na vnějším obvodu se otevírá krytá terasa, zasklená krátce po dokončení stavby. 3. NP tvoří restaurace se 300 místy, kavárna, salonek a bar. Obvod 3. NP je prosklený, otvírá se tak nádherný kruhový výhled do okolí. Následující dvě podlaží slouží pro zázemí a ubytování, ve 4. NP je 14 hotelových pokojů pro 56 hostů, přístupných z chodby mezi nosnými troubami stavby, do které vede z recepce schodiště a zvláštní výtah. 5. NP obsahuje pokoje pro zaměstnance vysílače i hotelu a dva třípokojové byty. Prostor 6. – 8. NP je vyhrazen anténám vysílací techniky. V 8. – 9. NP se nacházejí nádrže na pitnou vodu a některé záložní bateriové zdroje energie. 10. NP obsahuje strojovnu výtahu. Nad tímto podlažím ve výšce 1047 m n.m. Je umístěn ochoz, na který se dá vystoupit, ale není přístupný veřejnosti.

Plášť stavby se dá rozdělit na dvě části: spodní část, která zahrnuje prvních šest podlaží má tvar kuželové rotační plochy a je chráněna hliníkovými deskami se speciálním povrchem, který chrání stavbu před povětrnostními vlivy. Ve 4. a 5. NP jsou do pláště navíc vsazena dvojité okna. Druhá část, ve které je umístěna spojovací technika, je kryta plastovým pláštěm tvaru rotačního hyperboloidu, neseným dvěma soustavami předepjatých sklolaminátových tyčí, sepnutých bez použití kovových prvků. Zvláštní kyvadlo, jehož pohyb tlumí příčné kmitání věže, je instalováno ve vrcholu střední nosné trouby.

3.3. Vysílání z Ještědu

Vysílač na Ještědu funguje jako středisko pro televizní a rozhlasové VKV FM vysílání a pro radioreléové vlny. Provoz vysílačů byl zahájen 1. května 1971, tedy více než dva roky před slavnostním otevřením pro veřejnost. Jedná se o celý komplex složitých technických zařízení, která ovšem nefungují samostatně pouze na Ještědu, ale jsou součástí sítě vysílačů na našem území. V České republice se nachází 40 vysílačů rozsahem podobných Ještědu. Televizní i rozhlasové VKV FM vysílače jsou umístěny hned v přízemí objektu, v 1. NP. Celkem jsou zde umístěny 4 televizní (které vysílají všechny celoplošné televize v ČR) a 5 rozhlasových vysílačů. Z těchto vysílačů je signál přenášen do antén v 9.NP. Antény na Ještědu se od obyčejných antén odlišují pouze svou velikostí, protože musí odolávat náročným klimatickým podmínkám a také jsou více výkonově zatížené.

Televizní a radiové vysílání ale na Ještědu fungovalo již od roku 1958, kdy byl vysílač s anténou umístěn ve starém hotelu. Poprvé byl vyzkoušen při přenosech z mistrovství světa v hokeji 1959 v Praze. Pravidelné vysílání z Ještědu funguje od 1. května 1959. Požár v roce 1963 vysílač nezničil, neboť ještě před požárem byl vysílač přemístěn do sklepních prostor. Než se začalo vysílat z nové budovy, byla na Ještědu postavena provizorní vysílací stanice. A právě z této stanice vysílalo ve dnech 25.–27. srpna 1968 Svobodné studio Sever provozované dvěma techniky a rozhlasovým redaktorem Miroslavem Hladíkem, kteří používali vybavení Libereckých výstavních trhů. Sedmadvacátého srpna v něm živě vystoupil herec Jan Tříska a pozdější prezident Václav Havel. Tuto událost dnes připomíná pamětní tabulka na posledním ze zbytku základů bývalé vysílací stanice.

4. Autoři

4.1.Doc. ing. arch. Karel Hubáček, Dr. h. c.

4.1.1. Základní data

Narozen 23.2. 1924 v Praze

1943	maturita na reálném gymnáziu v Praze – Nuslích
1943-45	totální nasazení v Berlíně v Německu
1945-49	Fakulta architektury na ČVUT v Praze
1951-56	projektant ve Stavoprojektu v Liberci
1956-68	vedoucí ateliéru ve Stavoprojektu v Liberci
1968-71	SIAL (Sdružení inženýrů a architektů Liberecka) – spoluzakládající člen
1972-89	Stavoprojekt Liberec
1990-91	ředitel SIAL
1992-2000	společník podniku SIAL s.r.o.
1994-97	Technická univerzita v Liberci, vedoucí katedry na fakultě architektury
1995	habilitace na Vysoké škole uměleckoprůmyslové v Praze

4.1.2. Ocenění

1962	Vyznamenání za vynikající práci
1967	2.cena za návrh vysílače na Bukové hoře (Československý svaz architektů)
1969	1.cena za návrh vysílače na Ještědu (Svaz českých architektů)
1969	Cena Augusta Perreta Mezinárodní unie architektů za projekt stavby na Ještědu
1989	Grand Prix na světovém bienále Interarch v Sofii za dům kultury v Teplicích
1990	Cena Architektonické služby Praha Nejlepší projekt roku 1990 za Hotel Poděbrady
1993	čestný doktorát technických věd (Dr.h.c) na ČVUT v Praze

1993	Grand Prix obce architektů za realizaci divadla Husa na provázku (s Václavem Králíčkem a Jiřím Hakulínem)
1994	čestným občanem Liberce
1996	Grand Prix obce architektů za celoživotní dílo
1996	Herderova cena udělená univerzitou ve Vídni
1999	Cena primátora hl. m. Prahy za realizaci divadla Disk
2001	Medaile za zásluhy II. stupně udělená prezidentem republiky
2005	Pocta České komory architektů

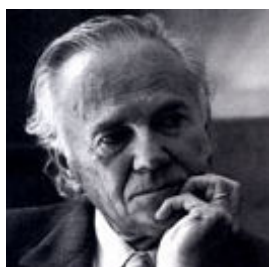
4.1.3. Projekty

1953-55	Dvoupodlažní hala LIAZ, Rýnovice
1954-56	Závod a výrobní hala LIAZ, Mnichovo Hradiště (Otto Nykodým)
1953- 58	Sídliště Hracholusky, Roudnice (Jaromír Vacek)
1954-60	Sídliště, Královský Chlumec (Jaromír Vacek, Bohumil Lisal, Josef Patrný)
1955-58	Sídliště, Šenov-Šumbark
1957-63	Kino, Doksy (Vlastislav Kolář, František Dvořák)
1958	Tovární hala Elektropraga, Hlinsko (Vladimír Pavlů)
1958-65	Expozice Libereckých výstavních trhů (Otakar Binar, Miroslav Masák, Pavel Švancer, Jiří Svoboda, Lidmila Švarcová)
1958-59	Základní škola, Nový Bor
1959-63	Základní škola, Jablonec nad Nisou (Jaroslav Poříz)
1959-64	Základní škola, Zákupy
1959-65	Základní škola, Jeníšovice
1959-65	Základní škola, Studenec
1959-60	Montovaný rodinný dům, Liberec (Vlastimil Šedo, Josef Patrman, Václav Bůžek)
1959-83	Výrobní závod Okula, Turnov (Vlastislav Kolář)
1961	Loděnice, Boletice (Jaroslav Poříz)
1963-73	Televizní vysílač s hotelem a restaurací na Ještědu, Liberec (Zdeněk Zachař, Zdeněk Patrman, Otakar Binar)
1965	Územní studie obytné skupiny, Wolkerova ulice, Liberec (Jaromír Vacek)

1967-69	Naivní divadlo – přestavba, Liberec (Otakar Binar)
1968-78	Obchodní středisko Ještěd, Liberec (spolupráce na projektu, autor: Miroslav Masák)
1970-71	Instalace expozic LVT, Liberec (Otakar Binar, Jiří Lauris, Jiří Špikla, Stanislav Švec)
1970-73	Radiovysílače, Sudan-Sennar, Sudan-Niala (Zdeněk Patrman)
1972-77	Vyrovňovací vodárenská věž, Praha. Dívčí hrady (Zdeněk Patrman)
1973-79	Meteorologická věž, Praha-Libuš (Zdeněk Patrman)
1974-77	Radiovysílač, Jemen-Aden (Dalibor Vokáč, Zdeněk Patrman)
1977-86	Dům kultury, Teplice (Otakar Binar – kolonáda)
1986-90	Malá scéna divadla F.X. Šaldy – rekonstrukce, Liberec
1986	Klub JZD, Všelibice
1985-94	Divadlo Husa na provázku, Brno (dokončení prováděcího projektu, návrh interiéru, Jiří Hakulín, autor: Václav Králíček)
1990-93	Provozní budova divadla F.X. Šaldy, Liberec
1992-94	Banka ČSOB, Liberec
1996-99	Divadlo DISK, Praha-Staré město (Jiří Hakulín)

Vybrané nerealizované projekty

1966-69	Televizní vysílač, Buková hora (Zdeněk Patrman)
1966	Restaurace Orchidea, Liberec (Josef Patrman, Václav Bůžek)
1967	Kaple, Storsand (Norsko)
1990	Hotel, Poděbrady

Obr.17: Karel Hubáček

Zdroj:

<http://www.sial.cz/info/?hist=1>

Karel Hubáček je pravděpodobně nejvýznamnějším českým architektem druhé poloviny 20. století. Za své dílo obdržel řadu domácích i zahraničních ocenění. Je zakladatelem uskupení SIAL. Přes své úspěchy je člověk velmi skromný a vždy zůstával v pozadí. Narodil se 23.2. 1924 v Praze. Jeho život ovlivnila 2. světová válka, během níž byl totálně nasazen nejprve v Berlíně v továrně Askania Werk a po vybombardování továrny pracoval v Bendorfu v solných dolech, kam se výroba přesunula. Po

návratu do Prahy během let 1945-1949 vystudoval architekturu na ČVUT v Praze, kde k jeho učitelům patřili například Oldřich Starý, Josef Kittrich nebo Antonín Černý. *„Nepřicházel jsem do světa projektování jako výborný student. Po válce, po znovuootevření vysokých škol se studovalo celkem pohodlně. Neměli jsme ani velký rozhled. Nebylo dostatek knih, časopisů, skript. Ale lepší nějaký projektant než žádný.“*¹³ Po druhé světové válce a po čistkách v roce 1948 byl v Československu velký nedostatek projektantů, sedmadvacetiletý Hubáček se tak dostal v roce 1951 do libereckého Stavoprojektu, kde dostal příležitost realizovat haly pro LIAZ v Jablonci nad Nisou a v Mnichově Hradišti. Poté navrhoval několik sídlišť a také několik atypických škol, ovšem za podmínky, že nebudou dražší než typové školy té doby. A dražší opravdu nebyly. Vše v době nepřející žádným odlišnostem: v 50. letech 20. století. Díky tomu se Hubáček se svými kolegy učil prosazovat a také obhajovat své názory.

V roce 1957 navrhl první významnou stavbu své kariéry. Jedná se o kino v Doksech, jež vyniká zvláštním statickým řešením, které do jisté míry poté charakterizovalo většinu Hubáčkových staveb. Statiku kina v Doksech navrhoval doktor Ješ, proslavený návrhem železobetonového mostu v Bechyni. Stavba kina totiž vznikla nad malým rybníčkem a statické řešení muselo tento rybníček překlenout.

Významnou částí Hubáčkovy kariéry byly návrhy pavilonů pro Liberecké výstavní trhy v letech 1958-1965: *„Naštěstí jsme mohli svoji představivost zkoušet na sedmi ročnících „Libereckých výstavních trhů“. Byla to dobrá škola. Za státní peníze jsme zkoušeli různé prostorové tvary, které „žily“ jen tři týdny.“*¹⁴ V roce 1959 navrhl Hubáček rodinný montovaný dům, na kterém chtěl ukázat, že se dá postavit rodinný dům za cenu panelákového bytu. Tento dům byl jako exponát vystavován na LVT, poté se do něho nastěhoval sám autor a dodnes v něm žije v Alšově ulici v Liberci.

Zcela jistě nejvýznamnější stavbou Karla Hubáčka je televizní vysílač s hotelem a restaurací na Ještědu, který byl zlomem v Hubáčkově kariéře. Stavba na Ještědu znamenala velký rozvoj ateliéru, otevřela se možnost k užití nových materiálů ve stavebnictví a ateliér podle Masáka *„posunul myšlení některých jeho členů k poznání, že konstrukce není jen podporou myšlenky, ale formotvorným prvkem, výtvarně*

---

¹³ HUBÁČEK, Karel. *Karel Hubáček : pocta České komory architektů 2005*. Praha : Česká komora architektů, 2006. s 14. ISBN 80-86790-03-7.

¹⁴ HUBÁČEK, Karel. *Karel Hubáček : pocta České komory architektů 2005*. Praha : Česká komora architektů, 2006. s 14. ISBN 80-86790-03-7.

inspirativní součástí architektonického myšlení“¹⁵. V roce 1968 Hubáček založil SIAL, a odtrhl se tak od Stavoprojektu, aby se mohl věnovat pouze svým projektům. V roce 1969 založil také školku SIAL, kde se koncentrovali mladí naděšní architekti (např. Jiří Suchomel, Emil Přikryl, Mirko Baum). Ti do Liberce přicházeli právě kvůli osobě Karla Hubáčka a také kvůli stavbě na Ještědu.

Z dalších projektů uvedeme například obchodní dům Ještěd na Soukenném náměstí v Liberci (spolupráce na projektu, autor: Miroslav Masák), radiovysílače v Súdánu (1973) a Jemenu (1977), nebo vodárenská vyrovnávací věž v Praze-Dívčích Hradech (1977), ke které se váže zajímavá historka: *„Věž se kýve, dali jsme tedy nahoru kyvadla, uložená do žlutého nástavce připomínajícího tvar H. Za to písmeno mě v sedmdesátých letech pomlouval jeden funkcionář Svazu architektů, že jsem si postavil pomník nad Prahou“*.¹⁶ Ovšem Hubáček nenavrhoval pouze stavby technického charakteru. Různorodost jeho práce dokazují i dva nerealizované návrhy z doby vzniku Ještědu: kaple ve Storsundu v Norsku (1967) a restaurace Orchidea (1966). Orchidea, zamýšlená jako součást rozšíření botanické zahrady, se snažila o splynutí se zahradou, součástí návrhu byl i skleník orchidejí. Kaple více než stavby SIALu té doby připomíná organický tvar.

Z dalších realizovaných staveb Karla Hubáčka nemohu zapomenout na koncertní síň v Teplicích (1986), za kterou obdržel Grand prix Interarchu v Sofii. Zde byl rozhodující požadavek na akustiku, s čímž Hubáčkovi pomáhal specialista na akustiku doktor Jan Novák. V devadesátých letech ještě Karel Hubáček navrhl stavbu ČSOB v Liberci (1994) a divadlo DISK v Praze (1999).

V 90. letech s Jiřím Suchomelem spoluzakládal Fakultu architektury TU v Liberci, kde byl od roku 1994 do roku 1997 vedoucím katedry. V současnosti stále žije v Liberci v Alšové ulici v domě, který sám navrhl.

---

¹⁵ HUBÁČEK, Karel. *Karel Hubáček : pocta České komory architektů 2005*. Praha : Česká komora architektů, 2006. s 14. ISBN 80-86790-03-7.

¹⁶ ŠVÁCHA, Rostislav. *Karel Hubáček*. Praha: Středoevropská galerie a nakladatelství, 1996. s. 29. ISBN 80-901559-8-7.

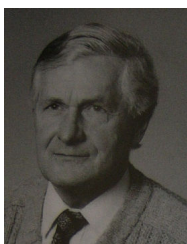
4.2. Ing. Zdeněk Patrman

4.2.1. Základní data

Narozen 15.3. 1927 v Rohovládové Bělé (okres Náchod)

Zemřel 23.5. 2001

1944	gymnázium v Náchodě
1944-45	nucené práce ve Fantových závodech v Pardubicích
1945	přistěhoval se do Liberce dokončení gymnázia studium na ČVUT v Praze
1953	KPÚ Liberec, pak Stavoprojekt Liberec
1960	musel opustit Stavoprojekt a přejít do pozemních staveb Liberec
1964	návrat do Stavoprojektu, SIAL

Obr.18: Zdeněk Patrman
Zdroj: Pocta české komory architektů 2005. s.22

Tvůrce statického řešení stavby na Ještědu. Narodil se 15. 3. 1927 v Rohovládové Bělé. Zemřel 23. 5. 2001. Stejně jako Hubáčkův, i jeho život ovlivnila druhá světová válka. 1944-1945 byl nuceně nasazen ve Fantových závodech v Pardubicích. Po válce žil v Liberci, vystudoval

gymnázium a později ČVUT v Praze. Jeho profesní kariéra je spojena především se Stavoprojektem v Liberci. V roce 1960 byl na nátlak tehdejšího režimu ze Stavoprojektu „odejit“ do Pozemních staveb Liberec, ale v roce 1964 se do Stavoprojektu vrátil na popud Karla Hubáčka, a to právě kvůli nové stavbě na Ještědu. Původně sice na statice stavby na Ještědu spolupracoval Ing. Zdeněk Zachař, ten však emigroval do USA.

4.2.2. Projekty

1968-73	Vysílač na Ještědu – Liberec
1973	Vysílač na Křižavě – Bratislava
1975-77	Vysílače v Súdánu a Jemenu

1980	Obchodní dům Máj v Praze (od roku 2007 národní památkou)
1980-93	Rekonstrukce veletržního paláce v Praze
1986-87	Kolonáda, Kulturní dům v Teplicích
1981	skokanské můstky a věž rozhodčích na Ještědu v Liberci
1992	výstavní pavilon EXPO 92 v Seville
1994	Universal banka v Liberci
1999	divadlo DISK v Praze
2000	Rezidence velvyslanectví v Budapešti

A právě opětovný nástup do Stavoprojektu (konkrétně do SIAL) se pro Patrmana stal zlomem v jeho kariéře. Počínaje Ještědem a spoluprací s Karlem Hubáčkem se Patrman podílí na projektech několika významných staveb československé a české architektury i několika staveb v cizině.

Na Ještědu využil kyvadlo blíže popsané v kapitole o technických zvláštностech. Mezi další projekty, na nichž Patrman pracoval s Karlem Hubáčkem, patří například radiovysílače v Jemenu (1973) a Súdánu (1977), koncertní síň v Teplicích (1986), ČSOB v Liberci (1994), divadlo DISK v Praze (1999). Dále Patrman počítal statiku pro obchodní dům Máj v Praze (1980), a také pro rekonstrukci Veletržního paláce v Praze (1980-1993). Zde byl úkol o to těžší, že budovu v roce 1974 poničil požár.

4.3. Akad. arch. Otakar Binar

4.3.1. Základní data

Narozen 17.6. 1931 v Jaroměři

1945	přistěhoval se s rodiči do Liberce
1946-47	zednický uče/n
1947-51	Střední průmyslová škola stavební v Liberci
1951-52	Československá správa silnic v Turnově
1952-58	Vysoká škola uměleckoprůmyslová v Praze, v ateliéru prof. Gruse
1958-68	Krajský projektový ústav pro výstavbu měst a vesnic v Liberci
1968-71	SIAL – spoluzakládající člen
1972-90	Satvoprojekt Liberec
1990-98	SIAL

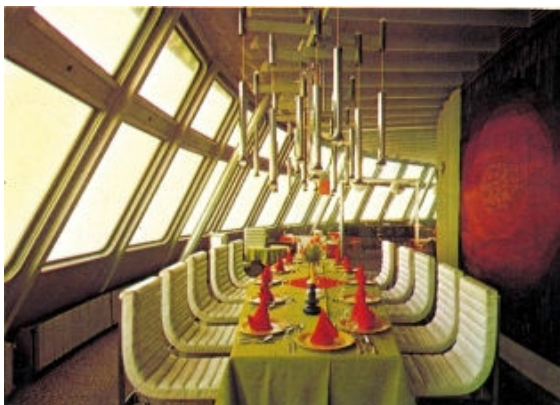

Obr.19: Otakar
Binar
Zdroj: pocta české
komory architektů
2005, s.18

Tvůrce interiérů Ještědu se narodil 17.6. 1931 v Jaroměři. Po druhé světové válce se s rodiči přestěhoval do Liberce, kde se vyučil zedníkem. Poté absolvoval Střední průmyslovou školu v Liberci a VŠUP v Praze v ateliéru prof. Gruse. Binar je spolu s Karlem Hubáčkem zakládajícím členem SIAL. Po jeho rozpuštění se stejně jako Patrman a Hubáček začlenil zpět do Stavoprojektu. V roce 1990 se vrátil do obnoveného SIAL, kde byl až do roku 1998. Od roku 1998 působí ve vlastní firmě.

4.3.2. Projekty

Kromě interiéru stavby na Ještědu Binar s Hubáčkem spolupracoval také na přestavbě Naivního divadla v Liberci (1969), koncertní síni v Teplicích (1986) nebo na instalaci expozic LVT v Liberci, kde Binar vytvořil kdysi populární pavilon A (nazýván „Áčko“), který již neexistuje. Binar se také zúčastnil soutěže na „nový“ Ještěd. Jeho návrh je v jiné části práce. V současnosti se zabývá menšími projekty, například návrhy na rekonstrukci půdních bytů apod.

Obr.21: Původní Binarův interiér
Zdroj: jested.cz/web2005/hot-3-1-ce.php

Obr.21: Současný interiér
Zdroj: jested.cz/web2005/hot-3-1-ce.php

4.4.SIAL

Pokud chceme hovořit o tvůrcích Ještědu, je nezbytné představit skupinu SIAL (Sdružení inženýrů a architektů Liberecka). Všichni tři hlavní tvůrci byli členy SIAL, dva z nich dokonce zakládajícími. „První“ SIAL působil v Liberci jako samostatný podnik, který vyšel za Stavoprojektu. Nebyl samostatný, což v té době ani nebylo možné, podléhal tedy městu. Sám Karel Hubáček vznik SIAL popisuje takto: *„Druzí se projektu Ještědu báli a nechtěli za něj nést odpovědnost, proto souhlasili s tím, aby se má skupina, tehdy už dvanáctičlenná, z ateliéru úplně vyčlenila. Chtěli si ušetřit ztřešší fiasko. Nakonec jsem díky tomu zformoval vlastní ateliér a právě z něho vznikl SIAL“*.¹⁷

Za neoficiální počátek práce SIALu můžeme považovat již rok 1958, kdy do Liberce zamířilo několik mladých architektů z Prahy a Brna. Až do roku 1968 se budoucí SIAL formoval, architekti se vzájemně poznávali a pracovali na regionálních projektech (přístavby škol, územní plány, apod.) Nejvýznamnějšími projekty tohoto období byl úspěch v soutěži na návrh nového výstaviště a projekt Ještědu. O tomto období Miroslav Masák řekl: *„Asi se nedá hovořit o vyhraněném architektonickém názoru, který bychom v tomto období sdíleli. Chtěli jsme se vyhybat rigidnímu myšlení padesátých let a doznívajícím vlivům socialistického realismu. Přijímali jsme sémantický odstup solitérů od okolních staveb a jednoduchost jejich tvarů, tedy východiska modernismu.“*¹⁸

Jistým zlomem bylo vynalezení kyvadla na Ještědu, jež pomáhalo vyrovnávat protisměrné působení větrů, které stavbu rozkřývávalo. Tento patent byl později použit u většiny televizních věží v tehdejší Československu. Díky tomu se SIAL posunul blíže ke strojírenství, protože díky spolupráci s mnoha odborníky získával mnoho vědomostí, jež ve stavebnictví získat nemohl. I proto se SIAL stále vzpíral rozpuštění, i když v roce 1971 byl včleněn zpět do Stavoprojektu, sice jako samostatný atelier pod názvem Ateliér 2, ale byl pod dohledem tehdejšího režimu a ztratil svobodu rozhodování. Oficiálně tak fungoval pouze čtyřicet dva měsíců – od června 1968 do prosince 1971, ale zkratka SIAL se dále běžně užívala.

Navzdory, ale možná i díky době normalizace, ve které SIAL tvořil, vznikaly v tomto atelieru stavby, jež překonaly hranice tehdejšího Československa a jako jedna z

¹⁷ ŠVÁCHA, Rostislav. *Karel Hubáček*. Praha: Středoevropská galerie a nakladatelství, 1996. s. 26. ISBN 80-901559-8-7.

¹⁸ Kol. autorů. *Česká architektura 1945-95*. Praha: Obec architektů, 1995. Masák, M. O libereckém atelieru SIAL. s.82

mála byla v 70. a 80. letech 20. století publikována v prestižních zahraničních časopisech. Některé z nich bývají považovány za první high-tech stavby u nás. Za všechny např. obchodní dům Máj v Praze (vedoucí projektu M. Masák), nebo obchodní dům Ještěd v Liberci (vedoucí projektu M. Masák). Dalším z důvodů byl vznik školky SIAL, jež byla součástí ateliéru. Měla podporovat rozvíjení talentu a nových architektonických nápadů. Ve školce SIALu už působila právě díky stavbě na Ještědu nová vlna nadějných architektů, kteří chtěli pracovat na podobných projektech. A především osobnost Karla Hubáčka, jenž vždy vynikal invenčností svých návrhů a jistou tvrdohlavostí a neústupností při jejich prosazování, přispěla k výrazné stopě SIALu v historii architektury.

Po roce 1984 začal SIAL psát další etapu své historie, když jeho vedení převzal Jiří Suchomel. V 80. letech přišlo politické uvolňování a SIAL mohl opět svobodněji tvořit a zúčastňovat se soutěží doma i v zahraničí. Za všechny alespoň stavba obytného domu v Berlíně, nebo ceněná rekonstrukce veletržního paláce v Praze. Nový SIAL vznikl až po pádu komunistického režimu v roce 1990 jako státní podnik. Od 24. září 1991, po zániku Stavoprojektu, je SIAL s.r.o. soukromým subjektem, díky jehož členům vznikla například nová liberecká knihovna nebo mensa liberecké univerzity.

Obr.22:Obchodní dům Máj v Praze

Zdroj:sial.cz/chronological/?time=1971-1989

Obr.23:Obytný dům v Berlíně

Zdroj:sial.cz/chronological/?time=1971-1989

5. Doplnky

Mezi spoluautory musíme zařadit také Karla Wünsche z Nového Boru, jenž navrhl skleněnou stěnu v restauraci a je autorem původního nádobí, Jaroslava Klápště, který navrhl ozdobnou mříž v hotelové hale a dvojici výtvarníků, prof. Stanislava Libenského a Jaroslavu Brychtovou, kteří navrhli velkou skleněnou plastiku na jádrové stěně s názvem Spad meteoritů.

5.1. Skleněná stěna a původní nádobí

Karel Wunsch, akademický malíř

Sklářský výtvarník. Narodil se 29. března 1932 v Novém Boru. Absolvoval Odbornou školu sklářskou v Novém Boru (1946-50, malování a leptání skla) a Vysokou školu uměleckoprůmyslovou v Praze (1953-59, u prof. J. Kaplického). V letech 1959-69 pracoval jako designér v národním podniku Borské sklo v Novém Boru. Od roku 1970 se věnuje volné sklářské tvorbě. Od počátku 90. let vlastní sklářskou prodejní galerii v Novém Boru, ateliér má v nedalekém Sloupu v Čechách.

Na dalších řádcích je část rozhovoru s Karlem Wünschem, který vedl Milan Hlaveš pro oddělení skla Uměleckoprůmyslového muzea v Praze. Rozhovor vznikl v roce 2004 a celý je k přečtení na stránkách internetového časopisu Glassrevue¹⁹.

A to byl Váš jediný návrh, který byl využit v širší výrobě, nebo jich bylo víc?

Samozřejmě jich byla celá řada. Těmi návrhy jsem ten závod několik let živil. Tímhle stylem jsem pak dělal ještě soubor pro hotel Ještěd, kde jsem se snažil udělat kompletní design.

To musela být velká výzva...

Dělal jsem vše od skla až po textil, včetně ubrusů, ložního prádla, vybavení pokojů, věci ze dřeva, ze skla, z lněného textilu a z keramického Vitralu - materiálu mezi porcelánem a keramikou - byl tvrdý, odolný, dal se glazovat. Ten vyvíjeli v

---

¹⁹ Glassrevue [online]. HLAVEŠ, Milan: Sluníčkový prazák Karel Wunsche. www.glassrevue.com, použito dne [14.3.2008]

Teplicích, zrovna když já hledal nějaký materiál, který by se nemusel zdobit. Nechal jsem si za vlastní prachy vyvzorovat vzorky. Ty jsem dal k dispozici restauracím a tam je zkoušeli v provozu. Číšníci mi potom říkali: „No, tohle třeba trošku větší... tohle širší.“ atd. My jsme ty věci mezitím používali doma. Teprve potom jsem to udělal definitivní. Všechno bylo stohovatelné, aby to nezabralo moc místa.

Jak jste se dostal k takové zakázce?

Dostal jsem se k tomu tak, že jsem dělal pro autora Ještědu architekta Hubáčka nějaké věci a na Ještěd takovou prohnutou zrcadlovou stěnu. Jednou jsem byl v Liberci, Ještěd byl před dokončením. Řekl jsem Hubáčkovi, že to je krásná stavba, ale pokud ji zařídí tak jako restaurace v Liberci, přestane mít částečně ten půvab a výjimečnost. Až tam lidi pojedou, uvidí krásnou stavbu, ale přijdou dovnitř a budou se cítit jako v obyčejné liberecké hospodě. Přestanou nahoru jezdit, co by se tam táhli, když můžou sedět v klidu dole. Opravdu to tam chtěli zařídit normálním vybavením lepších restaurací a hotelů, bílé ubrusy atd. Hubáček říkal: „Hergot, na tom něco je. Jestli jsi schopný do týdne mi to napsat, tak já s tím půjdu za investorem.“ Takže jsem napsal takové povídání. Řediteli restaurací a jídelen se docela zamlouvalo, tak jsem tu zakázku dostal.

Zakázku, jejíž realizace se povedla. Jak dlouho se ale podařilo vybavení udržet v původně zamýšlené čistotě a celistvosti?

Všichni mi říkali, že mají obavu, že to bude mizet... A lidi začali krást hned první den... Už asi po měsíci tedy všechno stáhli z běžného provozu a užívali jenom v salónku, aby ho uhlídali. Byl jsem z toho zoufalej.

Tím se ukázaly nedostatky tehdejšího trhu, který takovéhle krásné věci nenabízel.

Ano... tak takhle to dopadlo. Tenkrát pro to byla blbá doba. O ten soubor měla zájem nějaká švýcarská společnost, která zásobovala hotely, jenže přišla normalizace a na našem ministerstvu řekli: „Žádný takový...!“

Je skvělé, že ještědský soubor je alespoň uchovaný v jabloneckém muzeu, včetně keramiky.

Tenkrát to byl od nich výborný nápad koupit tu kostru, takže se zachovala.

Soubor na Ještědu je dělán na základě Jungových teorií. Jak se to projevilo?

Soubor Ještěd jsem založil na podobnosti s tou stavbou: konstrukce zavěšená na betonovém dříku. Takový klobouk, který se dá sejmut. Vycházel jsem z toho, že ten betonový dřík je jako skalní převis, pod kterým seděl pračlověk, rozdělával si oheň a opékal si maso. Zjistil jsem, že oni nikdy neseděli zády ven, ale vždycky zády ke skále pod tím převisem a oheň měli před sebou. Z různých důvodů: aby měli krytá záda, aby viděli ven, aby oheň dobře hořel... Tak jsem interiér restaurace koncipoval tak, aby nikdo neseděl zády k obvodovému skleněnému plášti ale k tomu betonovému dříku. Ubrusy nebyly bílé ale oranžové - jako oheň, u kterého se sedělo a tak dále. Jung měl takový úspěch, že lidi vlivem kolektivního nevědomí restauraci rozkradli během několika týdnů.

Jestli tomu dobře rozumím, vy jste na Ještědu řešil nejen doplňky, ale i celkové uspořádání restaurace?

Nejen to, ale i pokoje. Oni tam třeba chtěli dát normální bílé povlečení. Já si vymyslel kapny bleděmodré a na tom bílé sněhové hvězdice. Jako když z venku napadá sníh. Takový svatební pokoj - apartmán pro novomanžele - s těmi novými vločkami... Romantika. Takže: od povlečení na postel až ke klasickému jídelníčku, prostě komplet. Nábytek ne, to dělal Binar. Architekt Hubáček byl velmi vstřícný.

Vašich realizací do architektury je celá řada. Kterých dalších z nich si ceníte?

Některé už ani neexistují. Ale třeba to zrcadlo na Ještědu, něco podobného jsem nejdřív dělal Hubáčkovi do libereckého Naivního divadla. Tam stojí takové prohnuté zrcadlo, které rozděluje směr, jakým mají lidé chodit. Potom si Hubáček objednal něco většího na Ještěd. Tenkrát v Dolním Rychnově ve sklárně byl jeden starý děda, který jediný uměl ohnout takovéhle obrovské tabule. Jak umřel, ta znalost prostě zašla.

5.2.Spad meteoritů

Společná práce manželů Stanislava Libenského a Jaroslavy Brychtové je zásadní pro rozvoj moderní umělecké skleněné plastiky. Změnili její fyzický charakter, technologii výroby a také její vnější a vnitřní prostorové uspořádání. Díky nim se skleněná plastika dostala na stejnou úroveň ostatních sochařských materiálů. Tvorba

Libenského a Brychtové je velice rozmanitá, přesto dobře rozpoznatelná. Společně uspořádali více než 60 velkých samostatných výstav a svými pracemi se účastnili na více než 100 společných výstavách skleněných plastik v České republice a ve světě. Obdrželi mnohá ocenění, z nichž první byla Grand Prix na EXPO 58 v Bruselu. Svými pracemi jsou zastoupeni v 39 veřejných muzejních a galerijních institucích.

Výraznou část díla Libenského a Brychtové tvoří sklo pro architekturu. Z mnoha projektů například vitraje pro kapli sv. Václava v pražské katedrále sv. Víta (1968-69), pro kapli zámku v Horšovském Týně (1990-91), nebo návrh skleněného obkladu dostavby Národního divadla v Praze (1982). Jejich skleněné plastiky jsou respektovány po celém světě.

Dílo pro architekturu Spad meteoritů představuje výtvarné řešení nosného betonového středu stavby vysílače. Patří k puristické etapě jejich práce z průběhu 70. a počátku 80. let 20. století, později označované jako tzv. Křišťálová koncepce. V jejím rámci se objevují základní geometrické tvary – krychle, koule, válce a jejich prolínání. Autorka knihy o Libenském a Brychtové Milena Klasová popsala Spad meteoritů takto: *Ve strukturálním poli prvních temperových studií k vysílači zdůraznili Libenský s Brychtovou především hmotné stránky ve výstavbě plochy. Horizontální brázdění, kterého tvaroslovně využili, zachycuje reliéfní vrstvení průřezů země. Konečné řešení díla si uchovalo onu mineralogickou čistotu, obsahově povýšenou o kosmický rozměr. Je evokací letu meteoritů a jejich dopadu na zem.*²⁰

Prof. Stanislav Libenský, akademický malíř

Sklářský výtvarník a pedagog. Narodil se 27. března 1921 v Sezemicích u Mnichova Hradiště, zemřel 24.2. 2002 v Železném Brodě. Studoval na Státních odborných školách v Novém Boru (1937-38) a Železném Brodě (1938-39, malování a leptání skla). Absolvent Uměleckoprůmyslové školy v Praze (1939-44, ateliér prof. J. Holečka) a Vysoké školy uměleckoprůmyslové (1949-50, ateliér monumentální malby a skla prof. J. Kaplického). V letech 1945-53 vedl obor malování a leptání skla na Odborné škole sklářské v Novém Boru. V letech 1954-63 ředitel sklářské školy v Železném Brodě, a zároveň vedoucím oboru malování a leptání skla na stejné škole. 1963-1987 profesorem ve sklářském ateliéru na Vysoké škole uměleckoprůmyslové. V

---

²⁰ KLASOVÁ, Milena. *Libenský, Brychtová*. Praha: Gallery, 2002. s. 125. ISBN 80-86010-53-8.

roce 2001 mu byl VŠ uměleckoprůmyslovou v Praze jako prvnímu v historii školy udělen titul "Doctor honoris causa". Čestný doktorát má i z akademií ve Velké Británii a USA, ve Vídni byl, stejně jako Hubáček, poctěn Herderovou cenou. Byl držitelem francouzského řádu Rytíř umění a literatury.

Jaroslava Brychtová, akademická sochařka

Sklářská výtvarnice. Narodila se 18. 7. 1924 v Železném Brodě. Absolventka reálného gymnázia v Turnově (1936-1944) , studentka Vysoké školy uměleckoprůmyslové v Praze (1945-47, ateliér profesora K. Štipla) Absolventka Akademie výtvarných umění v Praze (1947-50, ateliér profesora J. Lauda) . V letech 1950-84 výtvarnicí vývojového oddělení skláren Železnobrodské sklo (ŽBS) v Železném Brodě.

6. Ocenění

6.1. Perretova cena

6.1.1. Auguste Perret

Perretova cena je pojmenována po belgickém architektu Augustu Perretovi, který se narodil v roce 1874 v Bruselu a zemřel v roce 1954 v Paříži. Jako jeden z prvních prosazoval železobetonový skelet a užití betonové skořepiny. Kromě jednotlivých objektů jsou známy jeho urbanistické práce, např. poválečná obnova Le Havru nebo jeho koncepce tzv. Věžových domů, které měly být rozmísťovány podle hlavních pařížských výpadových komunikací.

6.1.2. UIA (International Union of Architects - mezinárodní unie architektů)

*Mezinárodní unie architektů (UIA) byla založena v Lausanne 28. června 1948, aby sdružovala architekty z celého světa bez ohledu na národnost, rasu, náboženství, nebo architektonickou doktrínu a z důvodu sdružení národních architektonických organizací.*²¹

UIA byla založena jako nevládní organizace v Lausanne v roce 1948 za účelem sjednocení architektů z celého světa prostřednictvím národní architektonické organizace. UIA reprezentuje více než milion architektů z 92 členských zemí, jejichž počet se má v Istanbulu dále rozšířit. Počet architektů vzhledem k počtu obyvatel tvoří průměrně celosvětově cca 5 promile populace. Z toho v Evropě cca 8 promile, např. v Německu 12 promile. V ČR je autorizovaných architektů cca 3 promile. UIA reprezentuje architekty za účelem podporovat jejich aktivity spolu s profesionálními organizacemi členských zemí a dalšími nevládními profesně příbuznými organizacemi. UIA je oficiálně uznána v mezivládních organizacích např. WTO, UNESCO, atd. Demokraticky organizovaná struktura UIA umožňuje udržovat kontakty s profesionály a jejich reprezentanty, koordinuje jejich profesionální aktivity i vztahy na

---

²¹ International union of architects [online]. www.uia-architectes.org, použito dne [13.1.2008]

mezinárodní úrovni včetně mezinárodních soutěží.

Nejvyšším orgánem UIA je Valné Shromáždění, na které se volí pro tříleté funkční období „Bureau“, tzn. President, 5 viceprezidentů (volí se dle regionů), generální sekretář a finanční sekretář. Členem předsednictva je automaticky i odstupující president. Valné Shromáždění se koná v návaznosti na Světový Kongres Architektů, kterého se zúčastňuje většinou několik tisíc architektů a studentů. Valné Shromáždění je omezeno na delegáty členských zemí, na němž se rovněž volí „Council“ tvořený 20 členy, tzn. 4 členy z každého regionu. V současné době je náš region reprezentován zástupci ze Slovenska, Slovinska, Řecka a Turecka. Rozdělení regionů je geografické a politické. I. Region - Západní Evropa, II. - Střední Východ a východní Evropa, III. - Amerika, IV. - Asie a Austrálie, V. - Afrika. Naše země byla zařazena do II. Regionu.

UIA uděluje za mimořádné architektonické počiny prestižní ceny, rozdělené na čtyři různé kategorie:

- cenu Sira Patricka Abercrombieho (za územní plánování a územní rozvoj)
- cenu Augusta Perreta (za využití technologie v architektuře)
- cenu Jeana Tschumiho (za kritiku architektury a/nebo vzdělávání v architektuře)
- cenu Sira Roberta Mathewa (za zlepšování kvality lidských sídel)

Právě cenu Augusta Perreta obdržel Karel Hubáček v květnu roku 1969 za svůj projekt stavby na Ještědu. O výjimečnosti této stavby svědčí i to, že ji od roku 1961 obdrželo pouze 17 architektů (jejich úplný seznam níže), nebo fakt, že Karel Hubáček je jediným zástupcem architektury bývalého „východního bloku“. Cenu si měl převzít v argentinském Buenos Aires, ale tehdejší úřady oddalovaly vydání víza, jež Hubáčkovi vydaly až den před skončením setkání UIA, takže architekt Hubáček tak nakonec do Buenos Aires neodletěl.

Zdůvodnění ze schůze poroty UIA k udělení ceny Augusta Perreta Karlu Hubáčkovi za stavbu televizního vysílače s hotelem a restaurací na Ještědu:

Předložený projekt vyniká jasností a šťastnou harmonií, s níž se pojí s okolní krajinou. Přímost jeho účinku, vybranost siluety jsou hodnoty, které vynikajícím způsobem spojují tyto rysy s žádanými funkčními vlastnostmi. Statické problémy byly vyřešeny konstrukčními prostředky, citlivě a vynalézavě použitými.²²

Složení poroty: architekt Eugen Beaudouin
historik umění Gulio Carlo Argan
architekt Theo Crosby
historik architektury Igor Fomin

Seznam architektů, jež obdrželi Perretovu cenu:

- 1961 F. Candela (Mexiko)
- 1963 ex-aequo²³: K. Mayekawa (Japonsko) a J. Prouvé (Francie)
- 1965 H. Sharoun (Německo)
- 1967 F. Otto a R. Gutbrod (Německo)
- 1969 Karel Hubáček (Československo)
- 1972 E. Pinez Pinero (Španělsko)
- 1975 A.C. Erickson a jeho tým (Kanada)
- 1978 ex aequo: Kiyonori Kitutake (Japonsko) a Piano&Rogers (Itálie/Velká Británie)
- 1981 G. Benisch (Německo)
- 1984 Joao Baptista Vilanova Artigas (Brazílie)
- 1987 Santiago Calatrava (Španělsko)
- 1990 Adien Fainsilber (Francie)
- 1993 KHR AS arkitekten (Dánsko)
- 1996 Thomas Herzog (Německo)
- 1999 Ken Yeang (Malajsie)
- 2002 Sir Norman Foster (Velká Británie)
- 2005 Werner Sobek (Německo)

---

²² Československý architekt XV, č. 15, Praha: Panorama. 30. 7. 1969, s. 1

²³ Ex-aequo: z latinského „stejný význam“

6.1.3. NKP (národní kulturní památka) a UNESCO

Národní kulturní památka (dále NKP) je kulturní památka, která tvoří nejvýznamnější součást kulturního bohatství národa. V České republice prohlašuje národní kulturní památky svým nařízením vláda České republiky. Na seznamu je prozatím 207 NKP, Ještěd byl zapsán na 197. místě a stal se tak osmou NKP v Libereckém kraji. Ještěd je kulturní památkou od roku 1998. Zapsání na seznam NKP je i předpokladem pro ochranu stavby a jejího interiéru před dalšími neuváženými zásahy.

Některé památky jsou pro svou mimořádnou historickou hodnotu překračující hranice země zařazeny na seznam světového historického a přírodního bohatství UNESCO. O zařazení Ještědu na tento seznam usilují i představitelé Liberce a Libereckého kraje, ale pokud se na tento seznam má Ještěd dostat, musí se vše vrátit do původního stavu. To platí především o interiéru, ze kterého v 90. letech 20. století nezbylo prakticky nic a o němž jeho autor Otakar Binar v Mladé frontě prohlásil: *Když vidíte, jak skončila vaše práce, ani se vám tam nechce. Není tam vůbec nic, dřív to bylo vybavené. Když na Ještěd jedu, pění se mi krev, protože z interiéru nic nezbylo. Je to paskvil..*²⁴ Nábytek byl unikátní, vyrobený speciálně pro Ještěd.

Podle stanoviska UNESCO je stavba udržena na vysokém stupni autentičnosti a v relativně krátkém čase její existence si stavba zachovala hlavní funkce, tedy, že stavba stále funguje jako vysílač a hotel s restaurací. Dalším pozitivem pro Ještěd je, že stavba je dílem skupiny předních českých designerů, kteří společně vytvořily jednotné architektonické dílo, které ovšem bude muset být citlivě obnoveno. UNESCO proto kvituje, že Ještěd je chráněn státem jako NKP, což zaručuje, že jeho obnova bude založena na maximálním respektu k původní formě, designu a funkcím, ale upozorňuje, že stavební úpravy, i k poloze vysílače na vrcholku hory, nebudou jednoduché.²⁵

---

²⁴ ŠŮRA, Jan. *Autor interiéru: Radši tam nechodím*. Mladá fronta dnes. 30.9.2005. Roč. 16. Praha: MAFRA. 2005. s. c/3

²⁵ Unesco.Mountain-top Hotel and Television Transmitter Ještěd [online]. <http://whc.unesco.org/en/tentativelists/5152/>, použito dne [15.4.2008]

Závěr

Cílem mé práce bylo vytvořit text, který by se věnoval dílu architekta Karla Hubáčka, především jeho televiznímu vysílači s hotelem na Ještědu. I když se o Ještědu a jeho stvořiteli v současné době začíná mluvit, stále mám pocit, že by si zasloužil mnohem více. I proto jsem vytvořil tuto diplomovou práci.

Práce je rozdělena na dva velké celky. První část nazvaná *Reálie ve vztahu k objektu na Ještědu* podává obecnější informace, zabývám se v ní přírodními podmínkami na Ještědu, historií oblasti i historií budov, které na vrcholku Ještědu stály. Druhá část nazvaná *Televizní vysílač s hotelem a restaurací* se celá věnuje právě této stavbě a její autorům.

Stavba na Ještědu je ve všech směrech stavbou výjimečnou. Už jen svým tvarem, kdy jakoby dotváří horu, tvarem na svou dobu a vlastně i na naši dobu originální. Vyniká jednoduchou myšlenkou, která „vytryskla“ z jednoho architekta. Vyniká také novými technologiemi, na kterých spolupracovali desítky lidí.

I proto se 35 let stará stavba stala národní kulturní památkou. Ještěd by se dokonce mohl zapsat na seznam památek UNESCO, jako první vysílač na světě. I to dokumentuje jeho výjimečnost. Tato snaha bohužel naráží na problém s financemi. Ještěd by musel projít nákladnou rekonstrukcí, která by se vyšplhala na desítky milionů korun. Další podmínkou je, že stavba musí být stejná jako v době svého vzniku. Po „bouřlivých“ 90. letech a problémy s majiteli Ještědu, téměř zmizelo původní vybavení interiérů. Cesta k důstojnému a původnímu vzhledu Ještědu tak potrvá bohužel ještě velmi dlouho. Nezbyvá než si přát a doufat, aby se to podařilo.

Seznam použité literatury a dalších zdrojů

Použitá literatura

Monografie:

- HONSA, Ivo a kol. *Přírodní park Ještěd*. Liberec: Jizersko-ještědský horský spolek, 2001. s. 77
- HUBÁČEK, Karel. *Karel Hubáček : pocta České komory architektů 2005*. Praha : Česká komora architektů, 2006. 73 s. ISBN 80-86790-03-7.
- CHARVÁT, Jan. *Ještěd*. Liberec: Severočeské nakladatelství. 79 s.
- JIROUTEK, Jiří. *Fenomén Ještěd*. Liberec, 2005. 157 s. ISBN 80-239-5175-0.
- KLASOVÁ, Milena. *Libenský, Brychtová*. Praha: Gallery. 2002. s. 125. ISBN 80-86010-53-8.
- Kol. autorů. *Česká architektura 1945-95*. obec architektů, Praha 1995. Masák, M. O libereckém atelieru SIAL. s.81-87
- KOTALÍK, Jiří T.; VÁVRA, David a FRÍČ, Pavel. *Obrazy z dějin české architektury*. Praha : Titanic, 2003. 312 s. ISBN 80-85909-94-4.
- Ročenka Jizersko-ještědského horského spolku. 2002, první ročník. Liberec : Jizersko-ještědský horský spolek, 2003.. ISBN 80-903252-0-3. s.248
- ŘEHÁČEK, Marek. *Ještěd a Podještědí*. Liberec: Kalendář Liberecka. 1995. 164 s.
- STAŇKOVÁ, j. a kol. *Architektura v proměnách tisíciletí*. Praha, 2005. Sobotáles. s.220 ISBN 80-86817-10-5
- ŠVÁCHA, Rostislav. *Karel Hubáček*. Praha: Středoevropská galerie a nakladatelství, 1996. 58 s. ISBN 80-901559-8-7.
- TECHNIK, Svatopluk. *Liberecké domy hovoří*. Liberec: Úřad města Liberec. 1993. 63 s.
- ULLRICH, Leopold; NEVRLÝ, Miloslav a ENDLER, Walter. *Einige Erläuterungen zum Panorama vom Jeschken nebst kurzen Angaben aus der Geschichte des Berges*. Liberec : Jiří Šťastník, 1994. s.18

Články z periodik:

- *Československý architekt* XV, č. 15, Praha: Panorama. 30. 7. 1969, s. 1
- SŮRA, Jan. *Autor interiéru: Radši tam nechodím*. Mladá fronta dnes. 30.9.2005. Roč. 16. Praha: MAFRA. 2005. s. C/3

Internetové zdroje

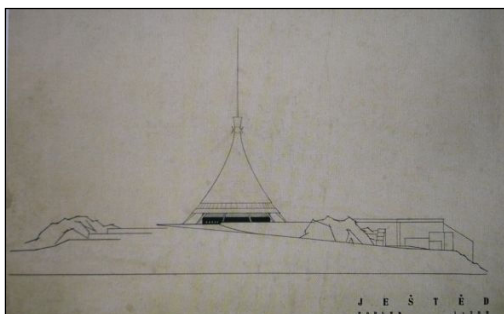
- České dráhy [online]: www.cd.cz/lanovka. použito dne [17.12.2007]
- International union of architects [online]: www.uia-architectes.org použito dne [13.1.2008]
- Internetový časopis Glassrevue [online]: Milan Hlaveš: Sluníčkový prazáklad Karla Wünsche. www.glassrevue.com použito dne [14.3.2008]
- Unesco. Mountain-top Hotel and Television Transmitter Ještěd. [online] <http://whc.unesco.org/en/tentativelists/5152/> použito dne [15.4.2008]

Zdroje příloh

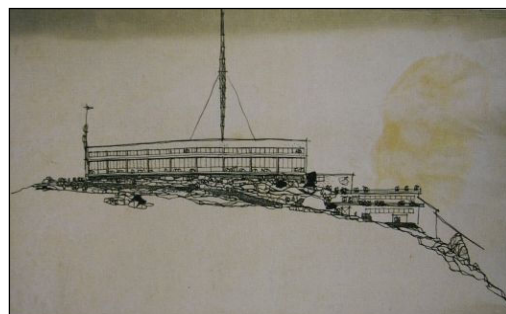
- **Příloha 1:** JIROUTEK, Jiří. *Fenomén Ještěd*. Liberec, 2005. 157 s. ISBN 80-239-5175-0
- **Příloha 2:** Hotel Ještěd [online]: <http://www.jested.cz/web/foto/1174.jpg> použito dne [5.3.2008]

Přílohy

Příloha 1: Návrhy na stavbu televizního vysílače s hotelem a restaurací na Ještědu (1963)

Hubáček

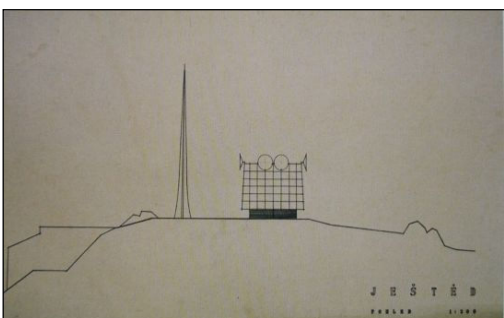
Patrný, Netolička, Hubka

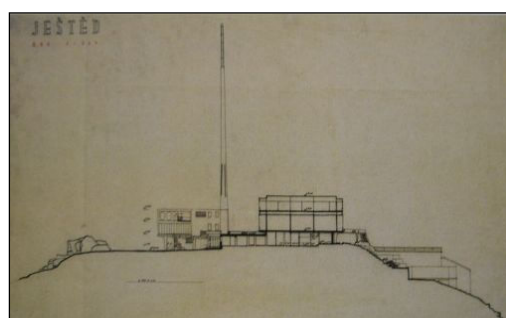
Binar

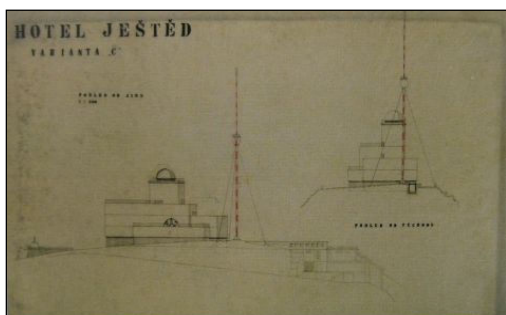
Vacek

Svoboda

Syrovátko

Miloš Technik

Příloha 2: Technický řez stavbou

